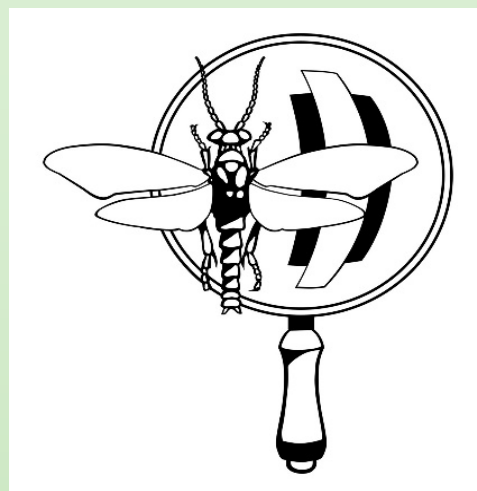

VEELPOOT

Jaargang 37 nr. 3, juli 2026

Inhoud:

Mededelingen van het bestuur (voorzitter)	2
Bezoek aan de Vlietlanden 18 maart 2026 (Michel van Adrichem & Willemein Poot)	4
Over het knuppelpad van de Rode Beek (Koos van Brakel).....	6
Langs een zandpad in de Meinweg (Koos van Brakel)	8
Lieveheersbeestjes overwinterend achter de schors van platanen op de Brabantse Wal (Vera Vandenbulcke & Gerrit Groeneweg)	13
Paardenhaarwormen, krekels en sprinkhanen (Willemein Poot)	29
Platvoetje op Knautia (Koos van Brakel)	32
Voorjaarsweekend LIW Posterholt (Willemein Poot met inbreng van Grietje Vlasma en Wim Hazeleger).....	33
Kort fotoverslag voorjaarsweekend LIW 2026 Posterholt (Liesbeth Munters)	38
Van de penningmeester (Michel van Adrichem)	43
Rectificatie	44
Publicaties	45

COLOFON

Veelpoot 37^e jrg., nr. 3, juli 2026

ISSN 1386-9965

Veelpoot is een uitgave van de Landelijke Insectenwerkgroep (LIW) van de Natuurvereniging KNNV. Het blad verschijnt in principe viermaal per jaar (januari, april, juli en september).

Bestuur liw@knnv.nl :

voorzitter: Geert van Poelgeest

secretaris: Anna Kreffer

penningmeester: Michel van Adrichem

penningmeester.liw@knnv.nl

lidmaatschap: € 7,-- per lid/jaar

Website: <https://liw.knnv.nl>

Redactie Veelpoot: Gerrit Groeneweg,

veelpoot@liw.knnv.nl

Sluitingsdata kopij: week 11, 24, 37 en 50

Overname van delen van de tekst is toegestaan onder bronvermelding.

Foto cover:

zwartgespoorde houtbij (*Hoplitis leucomelana*)

Illustratieverantwoording:

Koos van Brakel: cover, pag. 6-12, 32

Liesbeth Munters: pag. 38-42

Vera Vandenbulcke & Gerrit Groeneweg: pag. 14-27

Willemein Poot: pag. 5, 30 en 37 midden en onder

Wim Hazeleger: pag. 34-36 en 37 boven

COPYRIGHT

LIW-KNNV juli 2026

LIW voor mensen met passie voor insecten

Mededelingen van het bestuur

Geert van Poelgeest, voorzitter

19 juni 2026

Het was weer een gezellig en inspirerend weekeinde in mei. Lees ook de diverse verslagen in dit nummer.

Op 14 tot en met 16 augustus is het volgende weekeinde, er zijn nog plekken vrij, geef je op via de website <https://liw.knnv.nl/agenda/zomerweekeind-augustus-2026/>

Als je dit leest is de studiereis insecten zeer nabij: <https://liw.knnv.nl/agenda/studiereis-insecten/>

We zijn bezig om de weekeinden voor 2027 te bespreken; wat we merken is dat het lastig wordt om de prijs beneden de € 100,- te houden. Als je een betaalbare en aantrekkelijke plek weet? Neem contact met het bestuur stuur een email aan liw@knnv.nl

In het vorige nummer stond dat de LIW is opgericht in 1938. Dat jaartal werd genoemd in het boek 80 jaar KNNV geschreven door Jan Nijkamp. Koos van Brakel stuurde een email dit een eerdere insectenwerkgroep was. De huidige LIW is in 1988 opgericht. Het eerste nummer van Veelpoot is van 1 maart 1990 met onder andere vangsten van het insectenweekeinden van 1 – 3 juni 1989 te Nieuw Millingen.

Huib van 't Hart, de coördinator Natuurbescherming van de KNNV Natuurlijk Delfland stuurde een bericht om een actie te starten om de teruggang van de insecten te stoppen. Het bestuur is het eens met deze oproep; past ook in het derde doel van de KNNV, natuurbescherming:

Petitie aan de minister van Natuur Jaimie van Essen

Van Naturalis tot Caring Farmers, van Vlinderstichting tot de Provinciale Landschappen: alle organisaties met het hart voor de natuur op de juiste plek, die deelnemen aan de Week van de Biodiversiteit, zijn het erover eens dat de stand van de insecten in ons land drastisch is afgenomen. De afname vormt een grote bedreiging voor de flora en fauna en inbegrepen de gezondheid van de mens. Er bestaat geen wetenschappelijke twijfel dat het gebruik van pesticiden, fungiciden en biociden, goedgekeurd door de CTGB zonder de stapeleffecten in acht te nemen, hiervan de belangrijkste oorzaak is.

De Landelijke Insecten Werkgroep (LIW) van de Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging roept de minister van Natuur daarom op om per direct de CTGB (Commissie voor de Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden) om te zetten in een CNG (Commissie voor Natuurlijke Gewasbescherming).

Het doel van deze Commissie moet zijn om zo snel mogelijk alle gewasbeschermingsmiddelen van een biologische grondslag te voorzien. Hiermee wordt een eerste stap gezet in het daadwerkelijke herstel van de Nederlandse biodiversiteit, niet alleen van die van de insecten, maar van alle flora en fauna inbegrepen de gezondheid van mensen.

Het Nederlandse bedrijfsleven kent inmiddels tal van bedrijven, zoals Koppert Biological Systems in Bleiswijk, die in staat zijn om natuurlijke gewasbeschermingsmiddelen te produceren en te

ontwikkelen. Door die sector te stimuleren kan Nederland een groot positief effect hebben op de biodiversiteit en de landbouw wereldwijd.

Je krijgt spoedig een email om deze oproep te ondersteunen.

Landelijk Nieuws

Op 15 mei tijdens de opening van de Week van de Biodiversiteit waren Sharida en Geert aanwezig om de excursie Insecten te begeleiden. Dat was in Rotterdam in de wijk IJsselmonde.

In een uur tijd werden de volgende soorten gezien:

- Aziatisch lieveheersbeestje (*Harmonia axyridis*)
- gouden wilgenaardvlo (*Crepidodera aurea*)
- esdoornknobbelmijt (*Aceria cephalonea*)
- groene bladsnuitkever (*Phyllobius pomaceus*)
- groene struiksnuitkever (*Polydrusus formosus*)
- klein koolwitje (*Pieris rapae*)
- koortsvlieg (*Dilophus febrilis*)
- nunvlinder (*Orthosia gothica*)
- ovale dennenspringer (*Macaropsis nidicolens*)
- ruwe pissebed (*Porcellio scaber*)
- spoilertijger (*Nephrotoma guestfalica*)
- vierpuntsierblindwants (*Adelphocoris quadripunctatus*)

Bezoek aan de Vlietlanden 18 maart 2026

Michel van Adrichem en Willemein Poot

Willemein had met de boswachter afgesproken om 25 maart 2026 naar de Vlietlanden te gaan. Echter de weersvoorspellingen waren voor de 18de beter dan voor de 25ste. Daarom besloten wij in overleg met de boswachter om al op de 18de maart naar de Vlietlanden te gaan. Het zou zonnig en 16 graden met windkracht 3 uit het zuidoosten worden. Dat klonk aantrekkelijker dan half bewolkt, 9 graden met windkracht 4 en buien.

Normaal gaan wij meestal met de maandag-onderhoudsploeg mee, maar vandaag dus met de woensdagploeg. Het was een klein clubje, omdat twee leden in een stembureau zaten in verband met de gemeentelijke verkiezingen, twee waren mensen aan het helpen met hun belastingaangifte en dan waren er nog vakantiegangers.

Eerst werd de boot geladen met takkenbossen, die worden gebruikt als beschoeiing tegen het wegslaan van de rietkraag en het land door golfslag, al dan niet veroorzaakt door snelle boten. Ondertussen zochten wij insecten op een strook vlietland die voor iedereen het hele jaar toegankelijk is.

De 17de was Willemein naar een door Natuurlijk Delfland onderhouden tuin geweest aan de rand van Delft. Daar was de natuur duidelijk meer in lente stemming dan bij de Vlietlanden, dat grotendeels bestaat uit een open landschap, waar de wind vrij spel heeft. Willemein zag een muis, waarschijnlijk een **noordse woelmuis** (*Alexandromys oeconomicus*) lopen en er sprong een **bruine kikker** (*Rana temporaria*) weg. De insecten moesten, omdat het nog vroeg was, nog een beetje opwarmen en moesten wij dus echt zoeken.

Nadat de takkenbossen waren opgeladen, voeren wij naar een stuk Vlietlanden, waar wij afgezet werden, waarna de vrijwilligers verder gingen om hun werkzaamheden uit te voeren.

Het Vlietland was nat, natter dan anders. Willemein moest voorzichtig zijn waar zij haar voeten zette, omdat zij bergschoenen droeg die weliswaar waterdicht zijn, maar een beperkte hoogte hebben.

Michel had daar met zijn hoge laarzen minder last van.

Het viel ons op dat er een verschil was tussen het strookje wat wij net bezocht hadden en het Vlietland zelf. Op de strook vonden wij eerder bijvoorbeeld veel **smeerwortelaardvlooiën** (*Longitarsus anchusae*), **blauw zuringspitsmuisjes** (*Perapion violaceum*) en enkele **rode zuringspitsmuisjes** (*Apion spec.*). Deze hebben wij nu niet op de Vlietlanden gevonden.

Willemein meende voorheen dat elk rood zuringspitsmuisje een **menierood zuringspitsmuisje** (*Apion frumentarium*), was, maar er blijken vijf soorten **rode zuringspitsmuisjes** (*Apion spec.*) te zijn, die met het blote oog niet van elkaar te onderscheiden zijn. De rode zuringspitsmuisjes zijn:

zuringstengelspitsmuisje (*Apion cruentatum*), *Apion haematodes* (zonder Nederlandse naam), **zuringbladspitsmuisje** (*Apion rubens*), **zuringwortelspitsmuisje** (*Apion rubiginosum*) en het **menierode zuringspitsmuisje** (*Apion frumentarium*).

We zagen een bloeiende **wilg** (*Salix spec.*), die op een luw plekje stond. Helaas wel in een heel nat stukje. Michel waadde hiernaartoe en zag daarop behalve veel **honingbijen** (*Apis mellifer*) ook een **dagpauwoog** (*Aglais ino*), een **atalanta** (*Vanessa atalanta*) en wat **bijvliegen** (*Eristalis spec.*), zoals de

kegelbijvlieg (*Eristalis pertinax*), **blinde bij** (*E. tenax*) en **hommelbijvlieg** (*E. intricaria*). Boven de greppels waren vandaag veel **oevervliegen** (*Ephydridae indet.*) actief

Andere keren lunchten wij op de boot, maar die lag nu elders. Om toch droge billen te houden vond Michel een stapel hout in een bosschage. Stukken Vlietlanden waren de laatste jaren langzaam aan het dichtgroeien met bomen. Om het open karakter te behouden en te zorgen dat het zich niet ontwikkelt tot een moerasbos wordt door onder andere vrijwilligers van Natuurmonumenten hard gewerkt. In dit geval was het bosschage hier een stukje kleiner gemaakt. Bomen (els en wilg) waren gekapt en de stapel boomstammen en takken in het bosschage gelegd. Tijdens de lunch pulkten wij aan de loszittende schors van de stammen waar wij op zaten. Daar kwamen naast gebruikelijke soorten als **gewone duizendpoot** (*Lithobius forficatus*) en enkele soorten pissebedden nog wat andere leuke insecten uit voorschijn. Onder andere twee overwinterende **sluipwespvrouwtjes**: *Chamias puladator* en *Chamias motatorius*, maar de mooiste vondst vonden wij de **kettingschallebijter** (*Carabus granulatus*). In eerste aanleg leek het gewoon een zwart plekje in de zachte vermolmde wilgenstam. Echter ineens kwam het zwarte plekje tot leven en ging er razendsnel

vandoor. Gelukkig was Michel alert en ving het beestje met de hand.

kettingschallebijter (*Carabus granulatus*)

Wij werden vroeg opgehaald. De vrijwilligers gingen opnieuw takkenbossen opladen. Terwijl wij over de voor iedereen toegankelijke Vlietlanden strook terugliepen naar de werkschuur keken wij ondertussen naar geleedpotigen. Tot Willemeins verbazing liep er ineens een nimf van een teek, waarschijnlijk een *schapenteek* (*Ixodes ricinus*), over haar fototoestel.

Vlak voor het vertrek ontdekte Willemein kleine nachtvlinders op het raam aan de binnenzijde van de werkschuur. Met een zuigexhauster ving zij er enkele en probeerde de zenuwachtige vlinders te fotograferen. Hetgeen na enkele pogingen lukte. Het bleek te gaan om **wilgenroosjesboorders** (*Mompha jurassicella*). De gevangen exemplaren kregen de vrijheid buiten de schuur.

Wilgenroosjesboorder (*Mompha jurassicella*)

Na het broedseizoen gaan wij weer naar de Vlietlanden. Misschien tussentijds nog naar de publiek toegankelijke Vlietlanden strook. Wie een keer mee wil kan dat aan ons laten weten.

Over het knuppelpad van de Rode Beek

Koos van Brakel

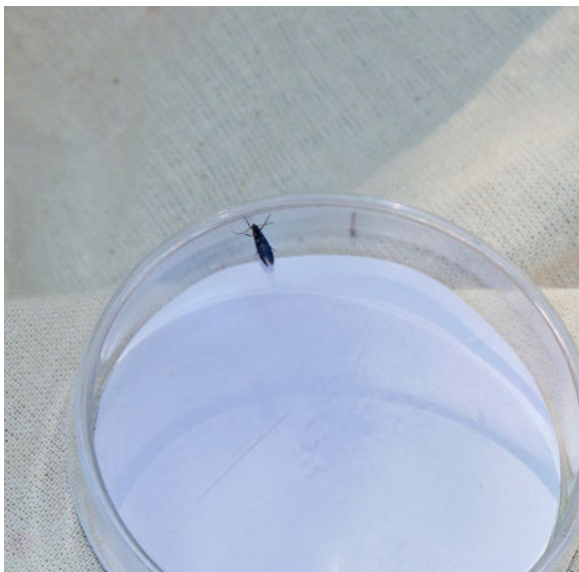
Knuppelpad over het moeras van de Rode Beek

Over het moeras van de Rode Beek is een prachtig kronkelend knuppelpad aangelegd. Tijdens het LIW-weekeinde, waren Vera, Gerrit, Jan en ik op zaterdagochtend 9 mei op dat knuppelpad aan het struinen. Ergens op dat pad zat iemand zeer geïnteresseerd naar iets kleins te kijken, het bleek een specialist te zijn op het gebied van micro-lepidoptera.

Sinds het verschijnen van de twee Handboeken *Motten* van Tymo Muus moet ik het dan ook over motten hebben. Hij vertelde dat dit knuppelpad over de Rode Beek dé plek was waar een zeer zeldzame oermot voorkwam, namelijk de **zeggeoermot** (*Micropterix mansuetella*) en hij had er eentje in een petrischaaltje gevangen. En er waren er nog een paar vlakbij te zien en toch zeer zeldzaam in Nederland, ook volgens Tymo Muus, maar deze vindplaats wordt niet door hem genoemd overigens. Waarneming.nl zegt ook duidelijk 100% voor dit minimotje. Er waren volgens de man op deze plek nog meer soorten. Met een beetje geluk heb ik dan ook een paar foto's van de **zeggeoermot** kunnen maken.

Zeggeoermot (*Micropterix mansuetella*)

Zeggeoermot, gevangen in een petrischaaltje

...een andere oermot?

Op de terugweg zagen we nog een geïnteresseerde in zeggeoermotten. Voorovergebogen met de benen over de rand van het knuppelpad fotografeerde ook hij deze minimotjes.

Tijdens deze bijzondere waarneming liet Vera ook nog een bijzonder insect zien, gevangen in een potje. Ik kon alleen een naam herinneren, iets met knots en wesp. Thuisgekomen zei Waarneming.nl voor 100% een **berkenknotssprietbladwesp** (*Cimbex femoratus*). Door die witte vlek op de rug blijktbaar makkelijk te herkennen. Alle knotssprietbladwespen zijn vooral te herkennen aan, zoals de naam al zegt, de knotssprieten.

Naast het pad was in het broekbos de Rode Beek te zien. Daar zagen we nog een paar **bosbeekjuffer** (*Calopteryx virgo*) mannetjes. Te lastig om te fotograferen. Wel direct naast het pad zaten een **azuurwaterjuffer** (*Coenagrion puella*) en een **vuurjuffer** (*Pyrrhosoma nymphula*).

Berkenknotssprietbladwesp

Azuurwaterjuffer

Vuurjuffer

Uiteraard kunnen lang niet alle fotografische waarneming voor 100% gedetermineerd worden. Daarvoor is meer onderzoek voor nodig. Zo geeft Waarneming.nl de **roodbruine sikkelwants** (*Nabis rugosus*) een 88% en kijk je bij de uitleg dan zou je het eigenlijk alleen moeten houden bij een sikkelwants, een slanke roofwants.

Roodbruine sikkelwants

Noordse kakkerlak?

Viervlekbrandnetelsnuitkever

Als je goed kijkt naar de foto van de **viervlekbrandnetelsnuitkever** (*Nedyus quadrimaculatus*) dan zie je meer dan 6 poten. Het was nauwelijks te zien en zeker niet bij kevertjes van ongeveer 3 mm groot, maar het waren parende kevertjes. Of zoals vaak heel netjes gezegd 'in copula'. De waardplant is de brandnetel. Teruggekomen bij het begin van het knuppelpad zag ik iets wat op een inheemse kakkerlak leek, helaas kroop hij steeds weg. Was het een boskakerlak? Waarneming.nl zegt voor 92% een **noordse kakkerlak** (*Ectobius lapponicus*).

Langs een zandpad in de Meinweg

Koos van Brakel

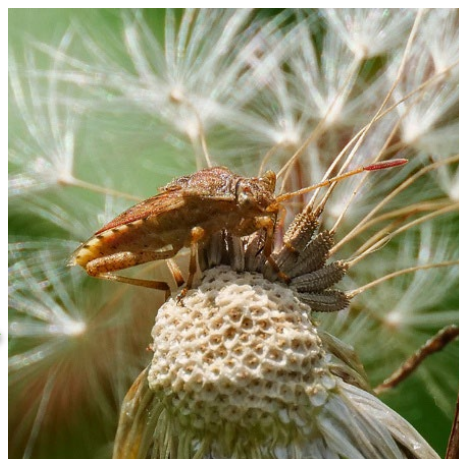
Zandpad aan de noordzijde van de Meinweg

Zaterdagmiddag 9 mei, nadat we 's ochtends gestruind hadden bij de Rode Beek gingen Gerrit Groeneweg, Jan Oostveen en ik struinen langs een zandpad aan de noordzijde van de Meinweg, tegenwoordig moet ik zeggen Nationaal Park De Meinweg. Wat verderop gingen Gerrit en Jan op de hei tussen de bloeiende bremstruiken op zoek naar insecten. Zelf ging ik even kijken wat er op de pluizenbollen van de paardenbloem te zien was.

Brilglasvleugelwantsen
op paardenbloemen

Steeksnuut
in het zaadje

Hier en daar bewoog er wat en vangen doe ik met een camera. Het leken wantsen te zijn. En dat klopte, ik kon alleen niet goed zien wat ze aan het doen waren. Pas op een wat kalere pluizenbol zag ik dat een van de wantsen zijn/haar snuit in het zaadje van een pluis stak. Via Waarneming.nl kwam ik op de naam, niet voor 100% zeker, maar voor 96% waren het **brilglasvleugelwantsen** (*Stictopleurus abutilon*).

Zie hiervoor ook de tekst op Waarneming.nl: <https://waarneming.nl/species/20667/> en dan word je ondanks de 96% toch wat voorzichtig. Kijk ook eens op <https://wantsen.com>

Ook brilglasvleugelwantsen zijn insecten die langzamerhand door de opwarming naar ons land zijn gekomen. Wel zijn ze voornamelijk op zandgronden te vinden.

Roodrugwapenvlieg en glanzende houtmieren

Nestopening glanzende houtmieren

Glanzende houtmieren

Op de terugweg zag ik onderaan een eik twee grote gaten en veel **glanzende houtmieren** die houtpulp naar buiten aan het sjouwen waren. Ongetwijfeld waren die hun nest aan het vormgeven. De houtpulp werd steeds een paar decimeter buiten de openingen neergelegd. Slechts een deel van de mieren was hier mee bezig. De foto linksboven is een detail van de plek die de pijl links aangeeft. Dat het **glanzende houtmieren** (*Lasius fuliginosus*) waren kon gewoon niet missen, dat is op de foto op de volgende pagina goed te zien. Niet alleen herkenbaar aan de glans, maar ik kon me nog herinneren dat de werksters een duidelijk dikkere kop hebben.

Op een gegeven moment zweefde er een grote zwarte vlieg(?) steeds voor een van de nestingen. Dan denk je aan het gedrag van een muurrouwzever, die ik zo af en toe voor mijn insectenhotel zie zweven, dus veel goeds zal die wel niet in de zin hebben. Althans voor de houtmieren.

Gelukkig zat zij, want het zal wel een zij zijn, een paar keer heel even stil om voor mij te poseren.

Het bleek een **roodrugwapenvlieg** (*Clitellaria ephippium*) te zijn, onmiskenbaar en zeer zeldzaam.

Ik zag alleen een paar waarnemingen in Midden-Limburg (Meinweg) en Zuid-Limburg.

Roodrugwapenvlieg

Op internet was ook nauwelijks iets te vinden over deze bijzondere vlieg. In de Nederlandse Faunistische mededelingen 2000 staat:

“Over de Clitellaria ephippium is weinig bekend. De larven leven in nesten van de algemene mierensoort Lasius fuliginosus. De wijfjes leggen de eieren in de onmiddellijke omgeving of zelfs in een van de ingangen van het mierennest. De ontwikkeling van de larven zou drie tot vier jaar duren.”

Glanzende houtmier

Roodrugwapenvlieg bover het mierennest

In de Vliegenmepper (Sectie Diptera van de NEV) van juni 2022 schreef een enthousiaste Sandra Lamberts het volgende:

“Afgelopen jaar in juni tijdens het nachtvlinderen op de Sint Pietersberg, waar ik ook als medevlinderaar op de jaarlijks verstrekte vergunning sta, stonden we met drie laken opgesteld. Ik keek ons laken rond, zag iets roods en heb werkelijk heel België en Maastricht bij elkaar geroepen!!”

Bremschildwants, bruinscheenbremblindwants en nog een paar veelpoten

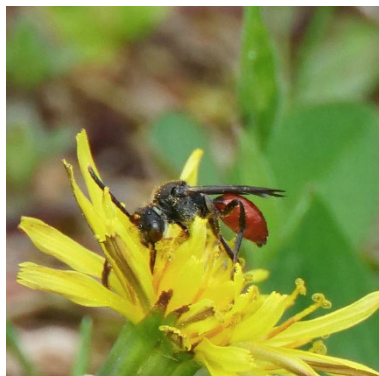

Overall bloeiende brem

Ank en ik waren er al een paar dagen eerder: we zagen op hetzelfde zandpaadje opvallend veel **voorjaarsmestkevers** (*Trypocopriss vernalis*) en enkele zagen we met een bolletje mest aan het rollen. Op een paardenbloem zat een wespbij, de **roodzwarte dubbeltand** (*Nomada fabriciana*), deze

koekoeksbij parasiteert op een paar soorten zandbijen. Als ik een kniptor op het puntje van een blad zie balanceren wil ik nog wel even wachten of hij gaat vliegen om er dan een actiefoto van te maken. Dat was ook nu weer gelukt bij een **roodaarskniptor** (*Athous haemorrhoidalis*).

Roodzwarte dubbeltand

Voorjaarsmestkever

Roodaarskniptor

Maar waar ik altijd naar speur als ik bloeiende brem zie, is de **bremschildwants** (*Piezodorus lituratus*). En al gauw zag ik op een dor blaadje in de brem er een zitten, iets geler dan de bekendere groene schildwants. Vorig jaar juni heb ik op de peul van een brem de eitjes van de bremschildwants kunnen fotograferen, heel erg klein en heel erg mooi. Vlakbij de bremschildwants zagen we nog een bremwants, namelijk de **bruinscheenbremblindwants** (*Heterocordylus tibialis*). Een op brem voorkomende zoöfytofaag, dus behalve vegetariër ook carnivoor.

Bremschildwants

Eitjes van de remschildwants

Bruinscheenbremblindwants

Lieveheersbeestjes overwinterend achter de schors van platanen op de Brabantse Wal

Monitoring gedurende de winters 2018/2019 – 2023/2024

Vera Vandenbulcke
Gerrit Groeneweg¹

Inleiding

Vijf achtereenvolgende winters onderzochten we elk jaar alle (circa 1.500) platanen in stads- en woonkernen op de Brabantse Wal. Het onderzoek was in de eerste plaats gericht op het volgen van de verspreiding van de platanen-netwants (*Corytucha ciliata*) en is uitgevoerd in de wintermaanden van 2018/'19 tot en met 2023/'24.

Achter de loszittende schors van platanen is een verrassende verscheidenheid aan overwinterende arthropoden (= geleedpotigen) te vinden: 38 soorten wantsen, maar ook duizend- en miljoenpoten, pseudo-schorpioenen, aardkruipers, spinnen, vliegen, wespen, vlinders, mijten, stofwantsen, cicaden, bladluizen, springstaarten en kevers zoals lieveheersbeestjes. Dit artikel gaat over de 19 (!) verschillende soorten lieveheersbeestjes, die we de afgelopen vijf jaar in de wintermaanden achter de schors van platanen hebben aangetroffen.² Uit onze bevindingen kan worden afgeleid dat de platanen een belangrijke rol speelt in de urbane natuur.

Lieveheersbeestjes (Coccinellidae)

Iedereen kent het lieveheersbeestje. Je kunt het kevertje overal tegenkomen: 's-zomers in de vrije natuur en 's-winters zelfs binnenshuis. Maar ook gestileerd afgebeeld op affiches, op logo's tegen zinloos geweld, in kinderboeken, op babyslabbetjes, etc. Als kind verzamelde je ze al en stopte ze in jam- en andere potjes en in lege lucifersdoosjes (vervolgens vergat je ze, toch?). Ons enige "aibare" insect is overigens helemaal niet zo liefelijk, want met veel plezier nuttigen ze bladluizen, die ze levend en wel verorberen. Bij gebrek aan bladluis schromen ze niet om ook elkaar op te eten. Vooral de larven doen zich graag tegoed aan hun broers en zusjes. Voor lieveheersbeestjes (Coccinellidae) kennen de Nederlandse dialecten een groot aantal namen, zoals pimpampoentje, kapoentje, lieveheersbeestje, lievevrouwebeestje, mariator, stippelbeestje en zonnebeestje, zonder dat men daarbij onderscheid maakt tussen de verschillende (en vaak op elkaar lijkende) soorten.

De huidige 'officiële' Nederlands benaming kent lieveheersbeestjes en (nep)kapoentjes. Het onderscheid is arbitrair: tot de eerste groep behoren de meer opvallende, vaak grotere soorten,

¹ groenweg@home.nl

² Het verslag van het onderzoek naar de 38 soorten wantsen (Heteroptera) die wij op platanen op de Brabantse Wal aangetroffen, is gepubliceerd als bijlage bij *De Veelpoot*, (35^e jrg., 2024, nr. 4). Zie voor spinnen, pseudoschorpioenen en mijten op platanen (ook in Bergen op Zoom) Noordijk & Berg 2000 en 2002. Het verslag van de op de Brabantse Wal achter de schors van platanen aangetroffen loopkevers is te vinden in *De Veelpoot* van april dit jaar

terwijl de namen kapoentje en nepkapoentje worden gebruikt voor de onopvallende, vaak kleinere soorten.

Nederland kent ruim 64 soorten lieveheersbeestjes, waarbij een groot deel afwijkt van de stereotype beschrijving. We kennen rode met en zonder stippen, zwarte met en zonder stippen of vlekken. Maar er zijn ook gele met zwarte stippen, roze met witte stippen, gele met roze stippen, bruine met en zonder stippen, kale en behaarde, grote en hele kleine exemplaren.

Het onderzoeksgebied

Ons onderzoeksgebied strekte zich uit over elf verschillende locaties: stadswijken en dorpskernen op en langs de Brabantse Wal in westelijk Noord-Brabant

Woonkern	Aantal platanen
Bergen op Zoom	1.228
Dinteloord (1)	4
Halsteren (5)	± 100
Heerle (6)	14
Huijbergen (10)	4
Lepelstraat (4)	15
Nieuw-Vossemeer (2)	1
Ossendrecht (9)	27
Steenbergen (3)	36
Wouw (7)	4
Wouwse Plantage (8)	60
Totaal	1.493

De nummering op nevenstaand kaartje verwijst naar de woonkernen met platanen op de Brabantse Wal. Centraal op de Brabantse Wal ligt Bergen op Zoom

Hoe gingen we te werk?

Vijf achtereenvolgende winters hebben we al de platanen op en langs de Brabantse Wal bezocht. Van Putte tot Dinteloord en van de Bergse Plaat tot en met de dorpskern van Wouw. Van elke boom verwijderden we op ooghoogte enkele schorsschubben om een beeld te krijgen van wat zich daaronder bevond.

Alles wat lang genoeg stilzat, werd op de foto gezet.³ Deze foto's zijn met hun coördinaten op www.waarneming.nl geplaatst. In principe zijn al onze gegevens vervolgens door de deskundige admins van [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl) gecontroleerd en gevalideerd. Waarvoor onze dank!

De dieren zelf werden zoveel mogelijk met rust gelaten.

Groot is de diversiteit aan soorten lieveheersbeestjes en (nep)kapoentjes, die we 's-winters achter de schors van platanen aangetroffen.

Van een aantal soorten is bekend, dat zij daar graag de winter doorbrengen, voor andere soorten is dat onvermoed een nieuwe rustplek.

³ Dit bracht ook een nieuwe soort vlinder voor Nederland aan het licht: de zuidelijke berkenmineermot (*Stygmylla naturnella*). Zie o.a. <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=2685>

Gevlekt rietkapoentjes (*Coccidula scutellata*), een grote viervlekschorsloper (*Dromius quadrimaculatus*) en een loofboomhalsbandwants (*Deraecoris lutescens*) bijeen achter de schors van een plataan.

Bergen op Zoom, 14 februari 2023

Achter de schors van de onderzochte platanen troffen we behalve lieveheersbeestjes ook veel andere keversoorten aan, zoals de bonte mierkever (*Thanasimus formicarius*), verschillende snuitoren (Curculionidae), de merkwaardige larven van een spekkever (*Ctesias serra*), schimmelkevers (Latridiinae), veel kortschildkevers (Staphylinidae), bladhaantjes (Chrysomelidae), enkele zwartlijven (Tenebrionidae) en veertien soorten loopkevers (Carabidae).⁴

Vloeivleklikeveheersbeestjes (*Oenopia conglobata*). Halsteren, 23 februari 2023

Uiteindelijk hebben wij op onze zoektochten naar overwinteraars op plataan in de achtereenvolgende winters van 2019/2020 tot en met 2023/2024 op de Brabantse Wal de volgende soorten lieveheersbeestjes aangetroffen:

⁴ Vandenbulcke & Groeneweg 2026

soort			aantal locaties
1	tweestippelig lieveheersbeestje	<i>Adalia bipunctata</i>	40
2	tienstippelig lieveheersbeestje	<i>Adalia decempunctata</i>	3
3	heidellieveheersbeestje	<i>Chilocorus bipustulatus</i>	3
4	gevekt rietkapoentje	<i>Coccidula scutellata</i>	8
5	zevenstippelig lieveheersbeestje	<i>Coccinella septempunctata</i>	48
6	elfstippelig lieveheersbeestje	<i>Coccinella undecimpunctata</i>	2
7	viervleklieveheersbeestje	<i>Exochomus quadripustulatus</i>	11
8	meeldauwlieveheersbeestje	<i>Halysia sedecimguttata</i>	2
9	Aziatisch lieveheersbeestje	<i>Harmonia axyridis</i>	21
10	harlekijnlieveheersbeestje	<i>Harmonia quadripunctata</i>	10
11	ruigtelieveheersbeestje	<i>Hippodamia variegata</i>	9
12	tweevlekkapoentje	<i>Nephus bipunctatus</i>	2
13	viervlekkapoentje	<i>Nephus quadrimaculatus</i>	2
14	moeraskapoentje	<i>Nephus redtenbacheri</i>	1
15	vloeivleklieveheersbeestje	<i>Oenopia conglobata</i>	14
16	behaard lieveheersbeestje	<i>Platynaspis luteorubra</i>	8
17	struweelnepkapoentje	<i>Rhyzobius chrysomeloides</i>	2
18	driehoekkapoentje	<i>Scymnus interruptus</i>	1
19	zestienstippelig lieveheersbeestje	<i>Tytthaspis sedecimpunctata</i>	1

Met “aantal locaties” in bovenstaande tabel is het aantal straten / pleinen bedoeld, waar één of meer lieveheersbeestjes achter de schors van platanen zijn aangetroffen.

We laten hierna alle negentien soorten de revue passeren.

Negentien lieveheersbeestjes overwinterend op plataan

Tweestippelig lieveheersbeestje (*Adalia bipunctata*)

Het 2-stippelig lieveheersbeestje is op nagenoeg alle locaties met platanen op de Brabantse Wal aangetroffen. Het is een zeer variabel lieveheersbeestje. De meeste hebben rode dekschilden met twee zwarte stippen: op elk dekschild een. Daarnaast is er ook de melanische vorm: zwart met rode

stippen. Bij die melanische vorm kan ook het aantal stippen variëren: twee, vier of zelfs, zoals bij twee exemplaren uit Bergen op Zoom, zes stippen.

In de zomer is de soort te vinden op kruiden en loofbomen in een grote diversiteit van biotopen, onder andere in bosranden, ruige graslanden en tuinen, minder algemeen in droge gebieden zoals heidevelden.⁵ De winter wordt meestal doorgebracht op hoger gelegen plekken, zoals op zolders, boven kozijnen van huizen en achter schors.⁶

Bij de 2-stippelig lieveheersbeestjes bestaan de nakomelingen voor 90% uit vrouwtjes. Dit heeft te maken met 'mannetjes dodende' bacteriën die in de geslachtsorganen van veel vrouwtjes aanwezig zijn. Deze microben zorgen ervoor dat er geen, of althans minder, mannelijke nakomelingen uit de gelegde eitjes komen.⁷

Tweestippelig lieveheersbeestje (*Adalia bipunctata*), overwinterend achter schors. Bergen op Zoom, 20 maart 2020

De soort gaat overal in aantal achteruit. Die achteruitgang werd vanaf omstreeks 2000 versneld als gevolg van de komst van het invasief-exotische Aziatisch lieveheersbeestje (*Harmonia axyridis*). Het is niet onmogelijk dat dit te maken heeft met de vraatzucht van de larven van de invasieve exoot. Uit vangsten door de KNNV Tilburg op de Kaaistoep blijkt, dat de aantallen van het tweestippelig lieveheersbeestje in negentien jaar tijds zijn gehalveerd.⁸ In Vlaanderen heeft men dit lieveheersbeestje zelfs als kwetsbaar op de Rode Lijst is geplaatst.⁹

In de winter van 2020/'21 leek het erop dat de populatie zich op de Brabantse Wal herstelde, maar de daaropvolgende winters daalden de aantallen weer.

Tweestippelig lieveheersbeestje (*Adalia bipunctata* f. *sempustulata*) op plataan. Melanische vorm; met zes in plaats van twee stippen. Bergen op Zoom, 19 feb. 2021

Het tweestippelig lieveheersbeestje wordt tegen bladluizen ingezet als biologisch bestrijdingsmiddel en is in tuinbouwkringen ook wel bekend als "roofkever". Adulten en larven eten meer dan 50 soorten bladluizen, waaronder alle belangrijke bladluizen in groentengewassen, maar ook vlindereieren.¹⁰

Tienstippelig lieveheersbeestje (*Adalia decempunctata*)

Ook het tienstippelig lieveheersbeestje kent verschillende variëteiten. Vanaf het moment dat het dier ontpopt, neemt het aantal stippen geleidelijk toe.¹¹ Het voedsel bestaat uit bladluizen. Normaliter overwintert het tienstippelig lieveheersbeestje tussen bladafval en andere plantenresten,

⁵ Cuppen et al., 2015, 7

⁶ Roy & Brown 2018, 75; Klausnitzer 1988, 111

⁷ Werren et al., 1994; Comont 2019, 85

⁸ Wielink 2017

⁹ Adriaens et al., 2014

¹⁰ Malais & Ravensberg 1991, 152

¹¹ Gunst 1978, 19-22

ook in lege kastanjebolsters en de omhulsels van beukennootjes.¹² Maar op de Bergse Plaat en in het centrum van Steenberg en troffen we de soort aan achter de schors van plataan. Ook uit Duistland is de soort overwinterend achter de schors van plataan bekend.¹³

Tienstippelig lieveheersbeestje (*Adalia decempunctata*, f. *decempustulata*) op plataan. Hoogerheide, 8 april 2017

Heidelieveheersbeestje (*Chilocorus bipustulatus*)

Het heidelieveheersbeestje leeft van schildluis op wilg, jeneverbes, klimop en bosbes, maar eet ook luizen op vruchtbomen, naaldhout en diverse kruiden.¹⁴ Het komt voor op in heidegebieden, maar ook in stedelijke milieus, waar het voornamelijk op coniferen leeft, maar waar het ook wel op kleine eikjes wordt gevonden.¹⁵

Waar het dier normaliter overwintert, is niet bekend. Wij troffen twee overwinteraars aan achter schors in Bergen op Zoom en één exemplaar in Steenberg.

Het heidelieveheersbeestje leeft van schild- en andere luizen en wordt wereldwijd als biologisch bestrijdingsmiddel ingezet, zoals op dadelpalm in Niger, op citrusfruit in Zuid-Afrika en Israël en op olijven in Griekenland en Californië.¹⁶

In Vlaanderen heeft men dit lieveheersbeestje als kwetsbaar op de Rode Lijst geplaatst.¹⁷

Heidelieveheersbeestje (*Chilocorus bipustulatus*) op plataan. Bergen op Zoom, 10 dec. 2020

Gevlekt rietkapoentje (*Coccidula scutellata*)

Het gevlekt rietkapoentje meet nog geen 3 mm, is geheel roodbruin van kleur, behaard, langwerpig met vrijwel evenwijdige zijden, afgeplat en voorzien van lange sprieten. Geen wonder dat het diertje gemakkelijk over het hoofd wordt gezien en niet snel als lieveheersbeestje wordt herkend. Het gevlekt rietkapoentje komt verspreid in Nederland en Vlaanderen voor, maar neemt sterk in aantal af.¹⁸ Het leeft op riet, lisdodde, gele lis en biezten in moerassen, langs slootkanten en in vijvers, waar het leeft van bladluizen. Daar ook overwintert de kever normaliter: in de bladschede van riet en lisdodde, of gewoon tussen afgestorven riet op de bodem.¹⁹

¹² Cuppen et al., 2017, 164

¹³ Dresden 1987; Klausnitzer 1988, 111

¹⁴ Cuppen et al., 2017, 158

¹⁵ Idem 64-65

¹⁶ https://influentialpoints.com/biocontrol/Chilocorus_bipustulatus_heather_ladybird.htm (geraadpleegd 7 mei 2021)

¹⁷ Adriaens et al., 2014

¹⁸ Cuppen et al. 2017, 152-153

¹⁹ Roy & Brown 2018, 143; Gunst 1978, 41

Het is dan ook opmerkelijk, dat wij op zeven verschillende plaatsen op de Brabantse Wal het gevlekt rietkapoentje overwinterend achter de schors van platanen aantreffen, vaak op tientallen meters afstand van oeverbegroeiing.²⁰

Gevlekt rietkapoentje (*Coccidula scutellata*) op plataan. Bergen op Zoom, 19 feb. 2021

Zevenstippelig lieveheersbeestje (*Coccinella septempunctata*)

Op tal van platanen in Bergen op Zoom, maar ook op platanen in Dinteloord, Halsteren, Heerle en Lepelstraat komen we overwinterende zeventippelig lieveheersbeestjes tegen.

Ze komen in allerlei biotopen voor, zolang er maar sprake is van hogere, deels door de zon beschenen, kruidenvegetatie, zoals brandnetel, bijvoet en boerenwormkruid, maar leven ook op struiken en bomen.²¹

Het is de soort die we in het vroege voorjaar overal zien, wanneer het zich koestert aan de eerste warme zonnestralen.

Zevenstippelig lieveheersbeestje (*Coccinella septempunctata*) overwinterend op plataan, te midden van enkele plataanridders (Arocates longiceps). Bovenin op de afbeelding is nog een tweestippelig lieveheersbeestje (*Adalia bipunctata*, melanische vorm) te zien. Bergen op Zoom, 24 nov. 2020

De soort overwintert meestal laag bij de grond tussen strooisel, bladafval, stenen en bladrozetten, maar ook wel op dennen en bladeren van loofbomen. En achter schors van platanen, zoals we op veel plaatsen op de Brabantse Wal constateerden. De soort voedt zich met bladluizen, keverlarven en tripsen.

Elfstippelig lieveheersbeestje (*Coccinella undecimpunctata*)

Het elfstippelig lieveheersbeestje is in de vijf achtereenvolgende winters door ons slechts vijfmaal achter de schors van een plataan aangetroffen: vier keer in Bergen op Zoom en eenmaal op een plataan in de bebouwde kom van Wouwse Plantage.

Deze soort zit gewoonlijk laag in de kruidachtige vegetatie, onder andere op wilgenroosjes, brandnetels en distels, het leeft daar van bladluizen. Normaliter overwintert dit kevertje in bladafval

²⁰ Boulevard, Agger, Oudland en Ooitas op de Bergse Plaat en Kapittelstraat

²¹ Cuppen et al. 2017, 170-171

en soms in gebouwen.²² Overwintert ook op groenblijvende struiken en bomen op planten en achter de schors van plataan.²³

Elfstippelig lieveheersbeestje (*Coccinella undecimpunctata*) op plataan. Rechtsboven is een deel van een viervlekklieveheersbeestje (*Exochomus quadripustulatus*) te zien, rechtsonder bevindt zich een renspeen (*Philodromus* sp.). Bergen op Zoom, 7 feb. 2024

Viervlekklieveheersbeestje (*Exochomus quadripustulatus*)

Het viervlekklieveheersbeestje voedt zich met schild- en wolluizen op bomen en kan worden ingezet bij de biologische bestrijding daarvan.

Voor de bestrijding van wolluizen maken tuinders tegenwoordig liever gebruik van het Australisch wolluislieveheersbeestje (*Cryptolaemus montrouzieri*). Dat kevertje is egaal zwart met een rood halsschild. Uit kassen ontsnapte exemplaren worden wel eens in de vrije natuur gesignaleerd, maar zijn (nog?) niet in staat om onze winters te overleven.²⁴

Viervlekklieveheersbeestjes (*Exochomus quadripustulatus*) op plataan. Rechtsboven een ruigtelieveheersbeestje (*Hippodamia variegata*). Bergen op Zoom, 7 feb. 2024

Het viervlekklieveheersbeestje overwintert in bladstrooisel en schorsspleten van groenblijvende bomen.²⁵ Maar ook achter de schors van platanen, zoals wij bij ons onderzoek hebben kunnen vaststellen.

Meeldauwlieveheersbeestje (*Halysia sedecimguttata*)

Voor 2000 was het meeldauwlieveheersbeestje vrij zeldzaam in ons land, maar het is nu een algemeen voorkomende soort.²⁶

Het meeldauwlieveheersbeestje leeft van meeldauwschimmels op bladeren van loofbomen. De soort komt veel voor in stedelijke gebieden op laanbomen, in tuinen en in parken, met een voorkeur voor

²² Roy & Brown 2018, 100

²³ Cuppen et al., 2017, 171; Klausnitzer 1988, 111

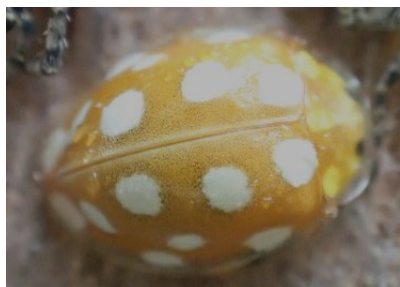
²⁴ Malais & Ravensberg 1991, 153; <https://waarneming.nl/species/600135/> (geraadpleegd 4 nov. 2024)

²⁵ Roy & Brown 2018, 70-71

²⁶ Cuppen et al., 2017, 172-173

es, esdoorn en eik. Het dier overwintert op beschutte plekken op de bast van loofbomen en – vooral in strenge winters – in de strooisellaag.²⁷

Hoewel het meeldauwlieveheersbeestje wijdverbreid voorkomt, hebben we het slechts tweemaal achter de schors van een plataan aangetroffen: eenmaal binnen de bebouwde kom van Wouwse Plantage (2022/'23) en eenmaal in een nieuwbouwwijk in Bergen op Zoom.

Meeldauwlieveheersbeestje (*Halyzia sedecimguttata*) op plataan. Bergen op Zoom, 7 feb. 2024

Aziatisch lieveheersbeestje (*Harmonia axyridis*)

Het Aziatisch lieveheersbeestje, zowel het volwassen dier als de larve, verorbert grote hoeveelheden bladluizen. Dat geldt voor meer lieveheersbeestjes, maar deze soort is gemakkelijk in grote hoeveelheden te kweken en werd daarom vanaf 1996 in tuinbouw en fruitteelt ingezet tegen bladluizen en ander 'ongedierte'. Zowel de wat oudere larven als de volwassen lieveheersbeestjes kunnen dagelijks tot 150 bladluizen consumeren. Bij deze soort treedt ei-, larf- en popkanibalisme op. Larven, die op zoek zijn naar bladluizen, verorberen onderweg de pakketjes met eieren en de larven van soortgenoten. De mortaliteit van de eieren is daarom meestal hoog.²⁸

Ontsnapte exemplaren weten zich echter ook in de vrije natuur goed te handhaven, ook daar leven bladluizen, terwijl natuurlijke vijanden aanvankelijk ontbraken.

De eerste Nederlandse waarneming van het Aziatisch lieveheersbeestje in de vrije natuur wordt gedaan in 2002. In de daaropvolgende jaren is het aantal waarnemingen eerst talrijker in het zuiden, midden en westen van het land. Daarna verovert deze invasieve exoot geheel Nederland.

Tegenwoordig kun je hem bijna overal tegenkomen.

Tijdens haar leven legt het vrouwtje van het Aziatisch lieveheersbeestje wel 3800 eieren in clusters van 20-50 stuks. Vaak zijn er niet voldoende bladluizen om zo'n nederzetting te voeden, zodat de larven zich gaan vergrijpen aan vers fruit, aan hun broers en zusjes en aan de larven van andere lieveheersbeestjes. Vooral het tweestippelig lieveheersbeestje lijkt daarvan het slachtoffer te zijn. Kortom wat ooit een perfect biologisch bestrijdingsmiddel leek, is als snel een uit de hand gelopen introductie van een invasieve soort geworden. Inmiddels is de inzet van het Aziatisch lieveheersbeestje als bestrijdingsmiddel niet meer toegestaan en worden andere soorten gebruikt, maar dat is te laat, de soort zit nu overal in en buiten Europa.

Tegen de herfst verzamelen de dieren zich, vermoedelijk trekken zij elkaar aan met geurstoffen.

Massaal gaan ze op zoek naar een geschikte plek om te overwinteren. Via spleten en kieren, of gewoon omdat iemand wel eens een deur openzet, weten ze allerlei niet verwarmde ruimten te vinden, als souterrains en zolders. Een succesvolle overwinteringsstrategie, een grote hoeveelheid nakomelingen en het ontbreken van natuurlijke vijanden, vormen de succesformule voor een bijna explosieve uitbreiding van het Aziatisch lieveheersbeestje.²⁹ Nu, vijftien jaar later, lijkt er een einde te komen aan dat succes. Zes jaar na de opkomst van het Aziatisch lieveheersbeestje wordt voor het eerst een exemplaar gevonden met een schimmelziekte, waarmee de andere soorten lieveheersbeestjespopulaties al heel lang geconfronteerd werden. De ectoparasitaire schimmel komt sindsdien steeds vaker voor en gaat steeds frequenter ook het Aziatisch lieveheersbeestje

²⁷ Roy & Brown 2018, 104-105

²⁸ Malais & Ravensberg 1991, 150-151

²⁹ Cuppen et al., 2004; Cuppen et al., 2017; Raak-van den Berg 2017; Wielink 2017; Roy & Brouw 2018, 106-108

parasiteren.³⁰ Uiteindelijk lijkt hier een evenwicht te gaan ontstaan tussen het Aziatisch lieveheersbeestje en de inheemse lieveheersbeestjes.

Het Aziatisch lieveheersbeestje vertoont een grote variatie in kleur en tekening van de dekschilden. Zo zijn achter de schors van platanen in Bergen op Zoom de volgende variëteiten aangetroffen:

- *f. succinea* (veelstippelig op rode of gele achtergrond);
- *f. spectabilis* (viervlekkige vorm)
- *f. conspicua* (twee vlekken).

We komen deze soort weinig als overwinteraar tegen op platanen (meestal de variëteit *succinea*), uitgezonderd de winter 2023/'24, toen we de soort op zeventien verschillende plaatsen als overwinteraar konden registreren.

Aziatisch lieveheersbeestje (*Harmonia axyridis*, *f. succinea*) op plataan. Bergen op Zoom, 23 dec. 2021

Harlekijnlieveheersbeestje (*Harmonia quadripunctata*)

Op tien plaatsen op de Brabantse wal is het harlekijnlieveheersbeestje overwinterend achter de schors van plataan aangetroffen. De tekening van dit kevertje is bijzonder variabel met vaak rommelig aandoende zwarte en/of gele vlekken op een roodbruine, zalmkleurige of gele ondergrond. Kenmerkend is bij de meeste exemplaren het witte halsschild met veel zwarte stippen en de vaak lichter gekleurde zijkant van de dekschilden.³¹

Het harlekijnlieveheersbeestje leeft van bladluizen op naaldbomen, waarbij de grove den de belangrijkste waardboom is. Het wordt soms ook op kruidachtige planten en lage struiken gevonden, maar meestal alleen als dat gewas dicht bij naaldbomen staat.

Het harlekijnlieveheersbeestje overwintert op naaldbomen, maar ook achter de schors van plataan.³² In de directe omgeving van de platanen waarop we de overwinterende kevers vonden, is vaak geen enkele naaldboom te zien. Datzelfde constateerden ook de leden van het Limburgs Natuurhistorisch Genootschap, toen zij in 2017 in Zuid- en Midden-Limburg het

harlekijnlieveheersbeestje 33 keer op plataan waarnamen, terwijl in die streek vrijwel geen naaldbomen voorkomen.³³

Zou het Harlekijnlieveheersbeestje, net zoals wordt vermoed van het viervleklikeveheersbeestje in Surrey (UK), de overstap hebben gemaakt van naald- naar loofbomen?³⁴

Harlekijnlieveheersbeestje (*Harmonia quadripunctata*) op plataan. Bergen op Zoom, 6 februari 2023

³⁰ Haelewaters & De Kessel 2017; zie voor vergelijkbare ectoparasitaire schimmels op priemkevers: Groeneweg 2026

³¹ Cuppen et al., 2015, 28-29

³² Roy & Brown 2018, 109-111; Klausnitzer 1988, 111

³³ Akkermans 2017, 170

³⁴ Cuppen et al., 2017 161, met verwijzing naar Hawken 2000

In Vlaanderen heeft men dit lieveheersbeestje als “bijna in gevaar” op de Rode Lijst is geplaatst.³⁵

Ruigtelieveheersbeestje (*Hippodamia variegata*)

Het ruigtelieveheersbeestje is duidelijk herkenbaar aan het langwerpige lichaam en de figuur van een masker op het borststuk. Het ruigtelieveheersbeestje is in ons land vrij algemeen ten zuiden van de lijn Den Helder – Winterswijk. De voorkeur gaat uit naar habitats met een afwisseling van vegetatie en droge grond, zoals braakliggende terreinen.³⁶

We zien het ruigtelieveheersbeestje overal in westelijk Noord-Brabant, maar de afgelopen vijf winterseizoenen zijn we het slechts negen keer achter de schors van een platan tegengekomen. Normaliter overwintert deze kever namelijk tussen bladafval en lage planten.

Dit lieveheersbeestje wordt wereldwijd ingezet om wolluis, witte vlieg en trips te bestrijden, bijvoorbeeld ter bestrijding van de graanluis in Chili.³⁷

Ruigtelieveheersbeestje (*Hippodamia variegata*) op platan. Halsteren, 15 feb. 2024

Tweevlekkapoentje (*Nephus bipunctatus*) (?)

Deze soort is vrij algemeen onder de lijn Amsterdam-Zwolle. We troffen twee exemplaren aan op platanen in Bergen op Zoom. Zekerheid over de determinatie hebben we niet. Het tweevleklieveheersbeestje is door ons gefotografeerd, maar niet verzameld. Op basis van alleen een foto kan de determinatie door deskundigen niet worden bevestigd: bij de meeste lieveheersbeestjes uit deze groep (de *Scymminae*) is voor een betrouwbare determinatie microscopisch genitaalonderzoek van een mannelijk exemplaar nodig.³⁸

Het tweevlekkapoentje, want dat is het vermoedelijk, meet slechts 1,5-2,5 mm. Het is behaard, langwerpig ovaal, met zwarte dekschilden. Op elk dekschild zit achteraan een vrij grote, min of meer ronde, soms ruitvormige rode vlek.

Het dier leeft op droge hellingen en aan bosranden in de kruidlaag, soms ook op bomen, zoals berk. Het overwintert normaliter onder mos en strooisel en achter schors.³⁹

Tweevlekkapoentje (*Nephus bipunctatus*) (?) op platan. Bergen op Zoom, 26 dec, 2020

³⁵ Adriaens et al., 2014

³⁶ Cuppen et al., 2015, 33; Roy & Brown 2018, 116-117

³⁷ https://influentialpoints.com/biocontrol/Hippodamia_variegata_adonis_ladybird.htm (geraadpleegd 8 mei 2021)

³⁸ Mededeling Jan Cuppen 1 januari 2021 op waarneming.nl; Takoma-Krist 2026, 34-35

³⁹ <https://waarneming.nl/species/23406/>

Viervlekkapoentje (*Nephus quadrimaculatus*)

Het viervlekkapoentje komt voor in tuinen, bossen en andere locaties met klimop en voedt zich daar met schildluizen.

Het 1,5-2 mm kleine kapoentje overwintert waarschijnlijk voornamelijk in klimop. Het dier voedt zich met schildluizen en komt voor in tuinen en bossen waar klimop groeit en kan 's-winters worden gevonden in klimop tegen muren en schuttingen. Tot voor enkele jaren leek de soort in Nederland vrij zeldzaam te zijn, tot men op advies van Gerian Tacoma-Krist in de wintermaanden in klimop

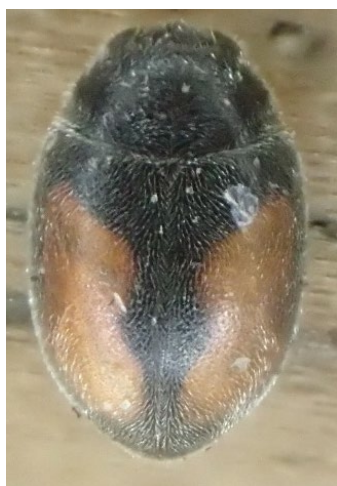
begon te zoeken. Toen bleek dat de soort daar vrijwel overal te vinden was, ook in Bergen op Zoom.

Behalve in klimop bevestigen onze vondsten, dat de soort ook achter de schors van plataan overwintert.⁴⁰ De aantallen op plataan blijven klein: een exemplaar in Steenbergen (2021/'22) en een jaar later één in Bergen op Zoom en twee stuks in Halsteren.

Viervlekkapoentje (*Nephus quadrimaculatus*) op plataan. Bergen op Zoom, 14 dec. 2023

Moeraskapoentje (*Nephus redtenbacheri*) (?)

Op 13 februari 2023 troffen we achter de schors van een plataan in Steenbergen een

moeraskapoentje aan. Het kevertje leeft in vochtige en koele gebieden, zoals moerassen en drassige weilanden. Het wordt gevonden op kruidachtige planten, zoals riet en andere moerasplanten.

Het overwintert in lage kruiden, bladstrooisel en mos.

Ook hier geldt, dat we het dier niet verzameld hebben en dat voor een betrouwbare determinatie microscopisch genitaal onderzoek van een mannelijk exemplaar nodig zou zijn geweest.

Moeraskapoentje (*Nephus redtenbacheri*) (?) op plataan. Steenbergen, 13 februari 2023

Vloevleklieveheersbeestje (*Oenopia conglobata*)

Het vloevleklieveheersbeestje, dat op de Brabantse Wal op acht locaties achter de schors van platanen is aangetroffen, dankt zijn naam aan de vaak met elkaar vervloeiende vlekken op de beige tot roze dekschilden.

⁴⁰ Klausnitzer 1988, 111

Karakteristiek zijn de zwarte vlekken die langs de naad tussen de dekschilden tot een gespiegelde muzieknoot versmolten zijn. De soort komt wijdverbreid voor in het grootste deel van Nederland en Vlaanderen en heeft daarbij een voorkeur voor vochtige terreinen en ruige vegetaties, maar zit ook in stedelijk gebied. De kever voedt zich met bladluizen en keverlarven en overwintert – vaak in groepen – achter schors van plataan en in gebouwen.⁴¹

Zulke concentraties troffen we onder andere aan in Halsteren (23 februari 2023: 25 exemplaren) en in Steenbergen (10 januari 2021, 10 stuks).

Vloevleklieveheersbeestje (*Oenopia conglobata*). Steenbergen, 10 jan. 2020

In urbane groenzones in Zuid-Europa kan het vloevleklieveheersbeestje met succes worden ingezet bij de biologische bestrijding van bladvlooien en –luizen. In Iran speelt dit kevertje een grote rol bij de bestrijding van bladvlooien in de pistache-boomgaarden.⁴²

Behaard lieveheersbeestje (*Platynaspis luteorubra*)

Het behaard lieveheersbeestje is gedurende de onderzoeksperiode op acht locaties op de Brabantse Wal overwinterend achter de schors van platanen aangetroffen.

Het dier is zwart met op elk van de dekschilden twee oranje-rode vlekken. Opvallend is de beharing op de dekschilden. Licht bij het mannetje, zwart bij het vrouwtje. Het behaard lieveheersbeestje is een soort van droge zandige en kalkrijke habitats. Het kan worden gevonden in de lage vegetatie in de buurt van bladluizenkolonies die bezocht worden door zwarte wegmieren (*Lasius niger*), waarmee dit lieveheersbeestje samenleeft.

Voor de kever heeft dat het voordeel van een goed voorziene en verzorgde dis. Vanzelfsprekend stellen de mieren de ongenode gasten niet op prijs, maar de larve is tegen de mier beschermd door de ongewoon platte vorm, de onopvallende bewegingen en vermoedelijk ook door chemische camouflage.

Behaard lieveheersbeestje (*Platynaspis luteorubra*). Bergen op Zoom, 4 mrt. 2020

⁴¹ Roy & Brown 2018, 122-123, Cuppen et al., 2017, 178-179.

⁴² Mehrnejad & Lalali 2004; Lumbierres et al., 2018.

Ook de verpopte larve wordt door de mieren als ongewenst beschouwd, maar die is daartegen beschermd door een dikke vacht. Het volwassen lieveheersbeestje heeft de keuze tussen wegvliegen bij een aanval, of zijn behaarde lichaam als bescherming plat tegen de plant te drukken.⁴³ In Vlaanderen heeft men dit lieveheersbeestje als kwetsbaar op de Rode Lijst geplaatst.⁴⁴ De kever overwintert gewoonlijk achter de schors van plataan.⁴⁵

Struweelnepkapoentje (*Rhyzobius chrysomeloides*)

Het struweelnepkapoentje is een vrij algemeen voorkomend klein bruin lieveheersbeestje (2,5 – 3,5 mm), dat van bladluizen leeft. Het heeft donzig behaarde dekschilden met daarop een vage U-vormige tekening.

De soort leeft in verschillende habitats, inclusief tuinen en zit het liefst op tegen de wind beschutte plaatsen op diverse soorten bomen en struiken, met een voorkeur voor naaldbomen. Het overwintert graag tussen klimop en is daar in de winter bijna overal te vinden.⁴⁶

Tijdens de onderzoeksperiode is het slechts vier keer overwinterend achter de schors van een plataan aangetroffen: tweemaal in Bergen op Zoom, eenmaal in Halsteren en een keer in Steenbergen.

Struweelnepkapoentje (*Rhyzobius chrysomeloides*). Bergen op Zoom, 13 december 2020

Driehoekkapoentje (*Scymnus interruptus*) (?)

Het driehoekkapoentje komt in verschillende habitats, voor, waaronder tuinen, waar het in hagen, struiken en bomen van wol- en schildluizen leeft. Het driehoekkapoentje overwintert onder andere in klimop.⁴⁷

De determinatie is onzeker, want ook hier geldt, dat we het dier niet verzameld hebben en dat voor een betrouwbare determinatie microscopisch genitaal onderzoek van een mannelijk exemplaar nodig zou zijn geweest.

Gedurende het vijf jaar durende onderzoek is het driehoekkapoentje slechts eenmaal overwinterend achter de schors van plataan aangetroffen, namelijk in Bergen op Zoom op 30 januari 2022.

Driehoekkapoentje (*Scymnus interruptus*) (?) op plataan. Bergen op Zoom, 30 jan. 2022

⁴³ Völki 1995; Roy & Brown 2018, 72-73

⁴⁴ Adriaens et al., 2014

⁴⁵ Roy & Brown 2018, 72-73; Adriaens et al., 2014, 125

⁴⁶ Roy & Brown 2018, 144; Gunst 1978, 42

⁴⁷ Roy & Brown 2018, 156

Zestienstippelig lieveheersbeestje (*Tytthaspis sedecimpunctata*)

Het zestienstippelig lieveheersbeestje is een van de weinige vegetarische lieveheersbeestjes. Het voedt zich met stuifmeel, nectar en schimmels. Het komt algemeen voor in graslanden en struwelen en is daar vaak te vinden op grassen, paardenbloemen, duizendblad, berenklauw, fluitekruid en boterbloem. Het zestienstippelig lieveheersbeestje overwintert – vaak met velen bijeen - in lage kruiden, in strooisel, op boomstammen palen en stenen muren.⁴⁸

De schors van een plataan is voor deze soort ongebruikelijk als overwinteringsplaats. We namen van deze algemeen voorkomende soort slechts één exemplaar waar: in de winter van 2021/'22 op een plataan in de bebouwde kom van Wouwse Plantage.

Zestienstippelig lieveheersbeestje (*Tytthaspis sedecimpunctata*),
Wouwse Plantage, 17 januari 2022

Tot slot

Van verschillende soorten lieveheersbeestjes en kapoentjes is bekend, dat ze achter de schors van platanen overwinteren. Maar we troffen op circa anderhalve meter boven de grond ook veel soorten achter de schors van plataan aan, die normaliter op of in de bodem de winter doorbrengen. Ook voor die lieveheersbeestjes is de plataan een levensreddende boom. De boom heeft een belangrijke functie voor de biodiversiteit van de urbane natuur. Liefde voor de natuur in de stad is ook liefde voor de plataan, een boom die tot voor kort volkomen oninteressant leek.

Voor sommige soorten geleedpotigen is de stam van een plataan wellicht niet meer dan een verticale voortzetting van de bodem.⁴⁹ Opvallend is dat de aantallen overwinteraars op plataan van jaar tot jaar sterk lijken te fluctueren.

Het valt ons ook op, dat enkele algemeen in de omgeving voorkomende soorten lieveheersbeestjes volledig ontbreken achter de bast van plataan, zoals het citroenlieveheersbeestje (*Psyllobora vingintiduopunctata*) en het schaakbordlieveheersbeestje (*Propyla quatuordecimpunctata*). Ook het spintetend lieveheersbeestje (*Stethorus punctillum*) en het bruin lieveheersbeestje (*Aphidecta oblitterata*) die in Duitsland wel overwinterend achter de schors van plataan zijn aangetroffen, hebben wij op de Brabantse Wal gemist.⁵⁰

⁴⁸ Roy & Brown 2018, 132-133

⁴⁹ Noordijk & Berg 2000, 14

⁵⁰ Klausnitzer 1988, 111

Geraadpleegde bronnen:

- Adriaens, T. et al., 2014: Rode Lijst van de lieveheersbeestjes in Vlaanderen. Kansen voor een betere bescherming en een aangepast natuurbeheer. *Natuurfocus*, september, 118-126
- Akkermans, R.W., 2017: Op platanen overwinterende lieveheersbeestjes. *Natuurhistorisch Maandblad*, 106 jrg., nr. 9, september
- Brakefield, P.M. & P. G. Willmer, 1985: The basis of thermal melanism in the ladybird *Adalia bipunctata*: Differences in reflectance and thermal properties between the morphs. *Heredity* (The Genetical Society of Great Britain) 54, 9-14
- Comont, R., 2019: *Ladybirds*. Bloomsbury Wildlife
- Cuppen, J., Th. Heijerman, P. van Willink & A. Loomans, 2004: het lieveheersbeestje HARMONIA AXIRIDIS in Nederland: een aanwinst voor onze fauna of een ongewenste indringer (coleoptera: coccinellidae). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 20, 1-11
- Cuppen, J., V. Kalkman & G. Tacoma, 2015: *Veldklapper Lieveheersbeestjes*. EIS / NEV / waarneming.nl
- Cuppen, J.G.M., V.J. Kalkman & G. Tacoma-Krist (red.), 2017: *Lieveheersbeestjes. Themanummer entomologische berichten* 77 (3). NEV
- Groeneweg, G., 2026: Parasitaire zwammen (*Laboulbeniales*) op Klutsdorpse viervlekpriemkevers (*Bembidion Tetracolum*), *Veelpoot 37e jrg.*, nr.2, 33-37
- Gunst, J.H. de, 1978: *Coleoptera-Coccinellidae. De Nederlandse Lieveheersbeestjes*. Wetenschappelijke mededelingen K.N.N.V. nr. 125
- Haelwwaters, D. & A. De Kessel, De schimmel *Hesperomyces virescens*, een natuurlijke vijand van lieveheersbeestjes. In: Cuppen et al. (red.), 2017, 106-118
- Hawkins, R.D., 2000: *Ladybirds of Surrey*. Surrey Wildlife Trust.
- lablokoff-Khznorion, S.M., 1982: *Les Coccinelles (Coléoptères-Coccinellidae)*. Boubée, Paris
- Justamond, M. & D.W. Williams 2025: *Micro ladybirds of Britain and Ireland. A guide to the smaller species of Coccinellidae*. AIDGAP
- Klausnitzer, B, 1988: Zur Kenntnis der winterlichen Insektenvergesellschaftung unter Platanenborke (Heteroptera, Coleoptera). *Entomologische Nachrichte und Berichte* 32-3, 107-112
- Lumbierres, B., F. Madeira & X. Pons, 2018: Prey Acceptability and Preference of *Oenopia conglobata* (Coleptera: Coccinellidae), a Candidate for Biological Control in Urban Green Areas. *Insects*
- Majerus, M.E.N., 1994: *Ladybirds*. The New Naturalist Library
- Malais, M.H. & W.J. Ravensberg, *Kennen en herkennen. Levenswijze van kasplagen en hun natuurlijke vijanden*. Koppert biological systems B.V.
- Mehrnejad, M.R. & M.A. Jalali, 2004: Life history parameters of the coccinellid beetle, *Oenopia conglobata contaminata*, an important predator of the common pistachio psylla, *Agonoscena pistaciae* (Hemiptera: Psylloidea). *Biocontrol Science and Technology*, Volume 14 – Issue 7
- Noorddijk, J. & M. Berg, 2001: De corticole fauna van platanen I: Arachniden (Arachnida:Araneae, Pseudoscorpiones, Acara). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 15, 13-32
- Noorddijk, J. & M. Berg, 2002: De corticole fauna van platanen II: springstaarten, stofluizen, loopkevers (Colombola, Psocoptera, Carabidae), *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 17, 41-55
- Raak-van den Berg, C.L., 2017: *Harmonia axyridis*, hoe kan het invasieve succes in Europa verklaard worden? In: Cuppen et al. (red.), 2017, 87-96

- Roy, H. & P. Brown (vertaald en bewerkt door Gerrian Tacoma-Krist) 2019: *Veldgids lieveheersbeestjes voor Nederland en Vlaanderen*. Kosmos uitgevers.
- Segers, S (ed.), 2015: *Veldbepalings tabel voor de lieveheersbeestjes van West-Europa (Chilocornina, Coccinellinae, Epilachinae & Coccidulinae) met larventabel*. JNM vzw Gent
- Takoma-Krist, G., 2026: Uitgelezen. Entomologische Berichten 86 (1), 34-35
- Vandenbulcke, V. & G. Groeneweg 2024: *Wantsen op platanen in Bergen op Zoom*. Bijlage bij *Veelpoot* (Landelijke insectenwerkgroep KNNV), 35^e jrg. nr. 4
- Vandenbulcke, V. & G. Groeneweg 2026: Loopkever overwinterend achter de schors van Plataan, *Veelpoot* 37^e jrg., nr. 2, 14-25
- Völki, W., 1995: Behavioral and morphological adaptations of the coccinellid *Platynaspis luteorubra* for exploiting ant-attended resources (Coleoptera: Coccinellidae). *Journal of Insect Behavior*, Volume 8, 653-670
- Werren, J.H. et al., 1994: Rickettsial Relative Associated with Male Killing in the Ladybird Beetle (*Adalia bipunctata*). *Journal of bacteriology* (University of Amsterdam), Vol. 176 nr. 2, 388-394
- Wielink, P.S. van, 2017: *Harmonia axyridis* (Coleoptera: Coccinellidae): 13 jaar gevolgd met lichtvangsten in De Kaaistoep, Noord-Brabant. In: Cuppen et al. (red.), 2017, 97-105
- Wielink, P.S. van, 2017: Negentien jaar lichtvangsten van lieveheersbeestjes in De Kaaistoep (Coleoptera: Coccinellidae) in: Cuppen et al. (red.) 2017, 127-139

Paardenhaarwormen, krekels en sprinkhanen

Willemein Poot

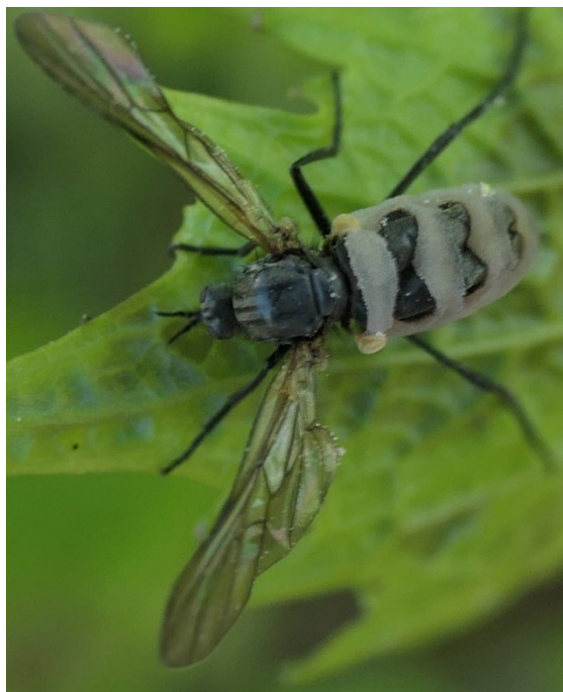
Van mijn werk kreeg ik eind vorig jaar punten, waarvan ik een voor mij passend kerstcadeau kon uitzoeken. Ik koos voor enkele nummers van *National Geographic*.

Wie een abonnement heeft, krijgt ook regelmatig een mail met een link naar interessante korte artikelen. Nu het kerstvakantie is en ik voor school even iets minder hoeft te doen, nam ik de tijd om mijn mailbox wat op te schonen. Ik las *National Geographic* artikelen, die mij interessant leken. Zo kwam ik het volgende artikel tegen:

“Deze 5 zombieparasieten besturen de hersenen van hun slachtoffer.”⁵¹

Mijn aandacht was gevangen. Ik ken *Entomophthora muscae*, een schimmel die vliegen en muggen (Diptera) aanstuurt om hoog in een plant te gaan zitten en daar met gespreide vleugels te sterven, zodat alles wat eronder leeft wordt besmet.

Een soort gelijke schimmel is er ook die dat bij mieren doet.

Entomophthora muscae

Niet alle zombieparasieten en hun gastheren uit het artikel komen in Nederland of omgeving voor, dus dat maakt die soorten voor mij minder interessant.

Dat gold echter niet voor de Paardenhaarwormen (Nematomorpha). Het zijn protostomata-wormen. Daarvan is *Spiniochordodes tellinii* de bekendste.

Deze parasitaire worm besmetten op de grond levende insecten zoals krekels en sprinkhanen. De larven ontwikkelen zich in de gastheer. Echter als zij klaar zijn voor de voortplanting, dan hebben zij water nodig. Onderzoekers van het Franse CNRS (*Centre national de la recherche scientifique*) hebben ontdekt hoe de wormen dit bereiken. Zij produceren een chemische stof waarmee zij de hersenen van de gastheer beïnvloeden en deze opdracht geven om richting van licht te lopen. Ze lopen dan naar water, dat het maanlicht weerkaatst. Zij springen in dat water en verdrinken. De

⁵¹ <https://www.nationalgeographic.nl/dieren/a45693433/parasieten-besturen-brein-slachtoffers>

paardenhaarwormen komen dan uit het lichaam van de gastheer en kunnen zich voortplanten. Een andere bron vermeldt dat deze wormen de gastheer alleen maar richting water stuurt, als er ook daadwerkelijk water in de buurt is. Bijzonder toch!

Uit een onderzoek in 2005 bleek dat sprinkhanen die de parasiet bevatten, andere eiwitten in hun hersenen hebben dan niet-geïnficeerde sprinkhanen. Sommige van deze eiwitten zijn in verband gebracht met neurotransmitteractiviteit. Andere eiwitten worden in verband gebracht met geotactische activiteit, wat inhoudt dat het lichaam reageert op verandering in de zwaartekracht. Bovendien lijkt het erop dat de parasiet eiwitten uit de Wnt-familie produceert die rechtstreeks inwerken op de ontwikkeling van het centrale zenuwstelsel en die vergelijkbaar zijn met eiwitten die bekend zijn van andere insecten, moleculaire mimicry dus.

Ik vraag mij dan af hoe lang zou zo'n parasiet erover hebben gedaan om zijn cyclus zo te perfectioneren?

Waarneming.nl laat weinig foto's/waarnemingen van deze parasiet zien, terwijl ze algemeen zouden voorkomen.

Op social media had ik al diverse keren filmpjes gezien van mensen die een (bid)sprinkhaan met een pincet vasthielden, met hun abdomen in een glas water, waarna een worm zich uit het lichaam van de gastheer in het water liet glijden. Ik weet niet hoeveel sprinkhanen zij gevangen hebben, om zo'n filmpje te maken. De volgende keer maar met een glas en water het veld in, wie weet wat er uit een sprinkhaan komt. Maar nu moeten wij eerst wachten tot de sprinkhanen en krekels volwassen zijn.

Bronnen:

National Geographic, wikipedia.org, waarneming.nl, bionity.com en youtube.com

(Engelstalige) filmpjes:

<https://www.youtube.com/shorts/8r9evtKFGUA>

<https://www.youtube.com/shorts/H2a3GbgDj5w>

https://www.youtube.com/watch?v=YB6O7jS_VBM

Platvoetje op knautia

Koos van Brakel

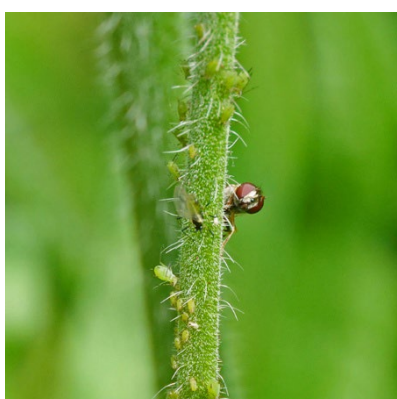
Vooraf bij zweefvliegen vind je vaak bijzondere namen, zoals platvoetje. En die naam is verklaarbaar, want de mannetjes van de meeste soorten hebben verbrede, afgeplatte voorpootjes. Volgens EIS Nederland komen er in Nederland negentien soorten platvoetjes (geslacht *Platycheirus*) voor. Eén ervan zie ik regelmatig in onze tuin en dat is het **Micaplavotje** (*Platycheirus albimanus*).

Ik zie altijd de meeste en meest bijzondere waarnemingen als ik een tijdje stil zit. Zo was ik op 5 mei in onze tuin aan het speuren wat er zoal op de pas ontloken Knautia's voorkwam. Er vloog een zeer klein vliegje rondom de stengels en niet op de bloemen. Het leek een beetje op een Snorzweefvlieg. Net alsof het vliegje iets zocht. En dat bleek ook zo, want op een gegeven moment zat zij (want het bleek een zij) op een stengel en legde er een eitje op. En vlakbij zag ik toen een paar bladluizen en was het duidelijk waarom ze dat deed. Net als veel soorten zweefvliegen leven de larven van bladluizen. Zo filmde ik een paar jaren geleden hoe de larve van een Snorzweefvlieg een paar luizen verorberde.

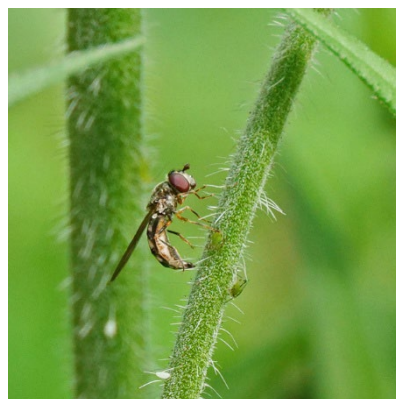
Aan de hand van de foto's was moeilijk te zien welke kleine zweefvlieg dit was. Waarneming.nl wist het ook niet zeker en gaf drie namen op als waarschijnlijk: namelijk gewoon schaduwplatvoetje (*Platycheirus scutatus*), duister schaduwplatvoetje (*Platycheirus aurolateralis*) en iepenschaduwplatvoetje (*Platycheirus splendidus*). In ieder geval een platvoetje dus. Maar zelf vond ik de waarneming op zich al bijzonder, het zoeken en vinden van de juiste plek om eitjes te leggen, want daar ging ze mee verder.

Platvoetje ♀

Platvoetje zoekt bladluizen

Platvoetje legt een ei

Snorzweefvlieg

Larve van een snorzweefvlieg

Micaplavotje

LIW voorjaarsweekend Posterholt

Willemein Poot

(met inbreng van Grietje Vlasma en Wim Hazeleger)

Ingevoegd is een stukje van Wim Hazeleger over het nachtvlinderen op zaterdagavond/nacht.

De autoroute naar Posterholt vanuit de regio Den Haag was verre van filevrij.

Daardoor arriveerden Michel van Adrichem en ik pas rond 17:00 uur en begonnen wij gelijk na aankomst met hulp aan de bereiding van de soep. Michel had voor bij de soep zelf bereid brood gebakken.

De overige leden waren of al de buurt ingetrokken of struinden de ruime tuin af op zoek naar leuke insecten. Wat mij dit weekend vooral opviel, was de overdaad aan allerlei kniptorren, niet alleen in de tuin, maar overal waar ik kwam.

Het was fijn om weer allerlei bekende en (nog) onbekende gezichten te zien en om samen te zijn met mensen die allemaal enthousiast bezig zijn met insecten.

Ook Koos van Brakel kwam af en toe langs waaien.

Na de maaltijd kwam een boswachter van Staatsbosbeheer het een en ander vertellen over de verschillende terreinen die zij in beheer hebben. Er waren veel gebieden in de buurt die wij konden bezoeken en wij hadden daarvoor vergunningen gekregen van zowel Staatsbosbeheer als ook van het Limburgs landschap.

De boswachter had nog een goede tip voor de KNNV. Ravon heeft een landelijke vergunning voor het vangen van vissen voor haar leden geregeld. Hij raadde de KNNV aan dit ook voor het vangen van insecten voor haar leden te regelen, zodat wij als LIW daar gelijk ook profijt van zouden hebben.

Wankja Ferguson hield 's avonds een lezing over dagvlinders en tuinen. Hoe belangrijk het is om nationale bloemen in je tuin te zetten om de rupsen van onze nationale vlinders een veilig plekje te geven om groot te worden en veilig te verpoppen. Onder andere werden er grassen genoemd en klaversoorten. Iedereen met een tuin zou daarvoor een plekje bijvoorbeeld in de border moeten kunnen inruimen. Ik moest denken aan de boeken van Vladimir Megre die ik jaren geleden heb gelezen. Anastasia, waar de boeken over gaan, vindt o.a. dat iedereen een vierkante meter grond in zijn tuin onbewerkt zou moeten laten, zodat daar allerlei "wilde" planten kunnen groeien en in de rest van de tuin fruit, groente en bloemen naar keuze.

Verder is Wankja een voorstander van enkele bomen in parken niet zo hoog te snoeien, zodat iedereen kan kijken wat voor beestjes op de takken leven.

Rudolf gaf daarna een presentatie over zijn jarenlange interessante mierenonderzoek.

's Avonds hing Michel van Adrichem bij onze overnachtingsplaats een laken op bij een lamp. Het werd geen groot succes.

Jan Jaap Boehlé ging nachtvlinderen bij de Meinweg.

Geert van Poelgeest en Anna Kreffer zette een lichtval in de tuin.

Zaterdagmorgen werd na het bekijken van de nachtvlinders en andere beestjes in de lichtval, de groepsfoto gemaakt door onze hoffotograaf Els Prins.

Daarna vertrokken wij in groepjes naar een gebied naar keuze. Wim Hazeleger, Leonie Walters, Rudolf van Hengel (kijkt veel naar mieren), Grietje Vlasma (kijkt veel naar spinnen) en ik vertrokken

naar de Meinweg. Het is een natura 2000 gebied, met bos, een beek, hei en de IJzeren Rijn. De IJzeren Rijn is de spoorweg die aangelegd is om er kolen te gaan mijnen, maar die nooit is gebruikt. Wij parkeerden bij Station Vlodrop en staken de IJzeren Rijn over. Wij kwamen in een strook waar recent een behoorlijke kaalslag was gepleegd. De droogte had er ook zijn weerslag op. Rudolf dacht dat er weinig te vinden was in dit gebied, gezien de omstandigheden. Op het eerste oog kon ik hem geen ongelijk geven, maar wist hem te verblijden door de ene na de andere mieren soort voor hem te vangen. Daarbij was ook een minimiertje waarvan hij zei dat hij daar al 83 jaar naar had gezocht. Wij moesten lachen. Als beelddenkers zagen Wim en ik al voor ons hoe Rudolf vanuit zijn wiegje al naar deze mier had gezocht.

Wij zagen waarschijnlijk een **koninginnenpage** (*Papilio machaon*) langs vliegen, maar deze had te veel haast om te poseren.

Wij hadden een paar leuke vondsten, zo vond Wim een verlaten veldwespnestje dat kunstig aan een heideplantje was vastgemaakt. Wij vonden diverse bladwespen en hun larven, enkele dagvlinders zoals het **boterbloempje** (*Pseudopanthera macularia*), nachtvinders, zoals de **varensparner** (*Petrophora chlorosata*) en rupsjes en eieren van de **nachtpauwoog** (*Saturnia pavonia*), wantsen, zoals de **bruinscheenbremblindwants** (mooi woord voor scrabble, maar past waarschijnlijk niet op het bord) (*Heterocordylus tibialis*), **bremschildwants** (*Piezodorus lituratus*) en de **knoopkruidschildwants** (*Carpocoris purpureipennis*). Wij zagen geen knoopkruid *Centaurea spec.* in de buurt). Ook wisten wij een **gouden tor** (*Cetonia aurata*) of **gedekte gouden tor** (*Protaetia cuprea*) te vangen, die overactief was en zich dus niet gemakkelijk liet fotograferen. Pas op de terugweg naar huis leerde ik van Michel dat je deze tor ook aan de onderzijde moest fotograferen, om deze twee soorten uit elkaar te kunnen houden. Zo leer ik elke keer weer iets nieuws. Er zat op enig moment een cicade op Rudolf zijn broek. Hij zei dat het een bijzondere cicade was, namelijk een broek-cicade. Wij doken er met onze camera's bovenop, terwijl de **roodzwarte dennencicade** (*Haematoloma dorsata*) richting Rudolfs gulp liep. Vanwege dit bijzondere beeld wilde Wim er een sfeerfoto van maken, dit ging Rudolf te ver.

Teunisbloempijlstaart (*Proserpinus proserpina*).
Posterholt 9 mei 2026

Wij streken neer op een helling om wat in de schaduw te drinken. Er landde een **bosmestkever** (*Anoplotrupes stercorosus*) naast Grietje. Niet echt een compliment, omdat het beestje aangetrokken wordt door de geur van mest. Tijdens de lunch, een stukje verderop kwam er ook een **bosmestkever** (*Anoplotrupes stercorosus*) naar Wim gevlogen. Er bleek (paarden)mest onder de schoenen van Leonie en Grietje te zitten wat het beestje aantrok.

In een zomereik (*Quercus robur*) zocht ik naar gallen en beestjes. Ik zag gaatjes in levende takken en mieren. Ik ving er enkele voor Rudolf. Rudolf werd weer heel enthousiast. Hij had een keer eerder zo'n miertje op een boom gevonden. Het ging om de **boomslandmier** (*Temnothorax affinis*). Dit kleine miertje leeft in het uiteinde van de takken van eiken en dus meest in de toppen van de boom. Omdat deze zomereik (*Quercus robur*) op zichthoogte ook takken had, liepen ze daar ook. Rudolf gaat nog uitzoeken of de gaatjes in de takken daadwerkelijk van deze miertjes zijn, maar het zag er

wel naar uit. Wat mij wel opviel was dat de betreffende zomereik er minder welvarend eruitzag dan de buurboom, ook een zomereik (*Quercus robur*), die minder van deze gaatjes had en ik zag er ook niet van die mieren op.

Grietje vond het heel leuk dat wij de rupsen van de **kleine en grote wintervlinder** (*Operophtera brumata* / *Erannis defoliaria*) beide op de dezelfde eik aantreffen.

Op de terugweg zagen Grietje en ik een grote libelle. Het lukte mij uiteindelijk om deze schoonheid van ver te fotograferen: de **gewone bronlibel** (*Cordulegaster boltonii*). Hij was er toch, ook al dacht de boswachter dat het nog te vroeg voor deze zeldzame libel was.

Op de auto zat een spinnetje met een rode streep op zijn rug dat direct Grietjes aandacht trok. Het bleek te gaan om een **Heidespoorspin** (*Cheiracanthium erraticum*).

Na de Chinese afhaalmaaltijd liep Rudolf met de lege bakjes richting vuilniscontainers. Ik wilde echter enkele van deze bakjes hebben. Ik snelde dus naar Rudolf om enkele bakjes te redden voor zij in de afvalcontainer belandden. Daar op de glascontainer zag ik een **Maskerkamlangpoot** (*Ctenophora festiva*) zitten, omdat dit beestje geen vlieger was, kwamen er diverse mensen het fotograferen.

Vervolgens zag ik nog een miertje over de boom lopen en nam het mee voor Rudolf. Het bleek opnieuw een voor hem interessante vondst te zijn. Hij zou de mier thuis determineren. Hij is teruggelopen naar de boom, maar trof er geen tweede mier van die soort meer aan.

Iedereen kreeg die avond van Rudolf te horen hoe geweldige dag hij had gehad, omdat ik zulke speciale mieren (en sluipwespjes) had gevonden. Ik ben gezegend met goede ogen en kan kennelijk goed mieren zoeken, maar heb geen geduld om ze te determineren.

Na het eten gaf Wouter Izeboud een presentatie over de vangst van de waterbeestjes, die hij samen met Martin de Laat en Marijke Heijne die dag hadden gevangen. De presentatie komt op de site van de LIW.

's Avonds zette Anna en Geert weer twee vlindervallen neer. Jan Jaap ging met Anna, Michel, Wim en Grietje op pad om te nachtvlinderen.

Wim noemde het "De dingesavond", hier volgt zijn verslag over het nachtvlinderen.

Zorgvuldig koos Jan Jaap de locatie in een weiland tegen de bosrand waar het een paar graden warmer is. We waren er al voor het donker werd om het dingesdoek op te zetten.

Zodra de lamp aanging verschenen er al snel de eerste dingesen. "O, dat is de dinges!", klonk het enthousiast. "Van linksboven op pagina 2". "O, en dat is die dinges! Die staat op de pagina net voor de spanners." Nadat we met het halve boek kennisgemaakt hadden vroeg ik over welk boek Jan Jaap het eigenlijk had. "Direct aanschaffen", was zijn antwoord.

Het was beregezellig en we duikelden voorzichtig over elkaar heen om de dingesen op de foto te

krijgen. Van Dingespijstaart tot Appeldinges. En zo nu en dan een Hoornaar of Meidinges die door Grietje vakkundig werden opgeborgen in een potje om na de sessie te worden vrijgelaten.

Weideschorpioenvlieg (*Panorpa vulgaris* ♂).
Paarlo 10 mei 2026

Zondagmorgen kwam Anna potjes te kort om alle nachtvlinders en andere beestje, die in en bij de lichtvallen zaten, in te doen.

Na het ontbijt werden de spullen gepakt en de zalen geveegd.

Vervolgens ging ieder weer naar een gebied naar keuze. Grietje en ik reden met Wim naar 't Sweeltje. Wij bleven eerst een tijdje hangen in de buurt van de parkeerplaats in afwachting van de "bijenmensen". Later bleken zij naar een ander deel van 't Sweeltje te zijn gegaan.

Wij hebben gezocht naar de larven van het kevertje *Ceutorhynchus punctiger* in de paardenbloemhoofdjes, maar vonden er niet een. Drie jaar geleden trof ik ze voor het eerst aan in de omgeving van Aijen (Limburg) tijdens het LIW weekend in Well. Koos van Brakel heeft mij toen geholpen aan de naam van de kever.

Voor wij het bos in liepen, spraken wij een man aan, die vertelde over de boomkikkers verderop. De boswachter had ook al over hen verteld. Het weekend is te kort om alles te zien, dus de boomkikkers moesten wij aan ons voorbij laten gaan.

Vervolgens liepen wij het bos in, waar wij kort daarna bij een beek terecht kwamen. Wim vond een dode boom, die wij bekeken op interessante insecten. Onder een stuk schors schoot een boskakerlak weg. Ik heb er nog naar gezocht, maar kon hem niet meer vinden. Waarop Wim zei: "Het is zondag, familiedag. Hij is naar zijn moeder toe." Gevolgd door: "Het is tenslotte moederdag."

Wij zagen het al helemaal voor ons hoe de beide kakkerlakken samen aan de thee zaten.

Het pad liep niet heel dicht langs de beek, maar stak deze wel over bij een grote populier. Wim posteerde zich bij deze boom en vond daar allerlei leuke insecten. |

Wim zag in dit gebied twee als zeer zeldzaam aangemerkt **trompetmotjes** (*Alabonia geoffrella*) zitten, die zich uitgebreid lieten fotograferen.

Trompetmotje (*Alabonia geoffrella*), Paarlo 10 mei 2026

In Nederland wordt deze schoonheid alleen in Limburg aangetroffen. Een andere leuke vondst door Wim was de goudwesp *Pseudomalus violaceus*.

Grietje en ik bekeken het struweel in de zon langs een weide.

Grietje vond er een grote rups van de **grote vos** (*Nymphalis polychloros*) op het blad van de zoete kers. De **grote vos** wordt tegenwoordig als zeldzaam aangemerkt. Ook wees zij ons op **mijterschildwantsen** (*Aelia acuminata*) die weliswaar niet zeldzaam zijn, maar die ik ook niet elke dag tegenkom. Wim werd enthousiast van het **blinkertje** (*Heliophanus spec.*), een grappig geelpotig spinnetje met neongeale palpen, dat Grietje aanbood in haar sleepnet gevangen te houden.

Rond de middag liepen wij terug naar de auto om naar Paarlo te rijden, waar wij over een zandpad richting een oude bocht van de Roer liepen. Wim's oog viel op de zeer zeldzame **bonte sierloper** (*Diachromus germanus*), die alleen in het zuiden van Nederland en voornamelijk in Limburg wordt gezien. Wim wist ook de **goudbandmineermot** (*Stigmella aurella*), een dwergmineermotje, vast te leggen en toonde het beestje vele malen vergroot op beeld en daarna het origineel aan passanten die informeerden naar onze bezigheden.

Wij zagen ook de meestal verstopte **roestige distelschildpadtor** (*Cassida vibex*) en **groene distelschildpadtor** (*Cassida rubiginosa*), maar ook **kleine parelmotten** (*Glyphipterix simpliciella*) en een **vuurjuffer** (*Pyrrhosoma nymphula*), die zich met enig geduld lieten fotograferen.

Roestige distelschildpadtor (*Cassida vibex*).
Paarlo 10 mei 2026

Door mijn uitleg weet Wim voortaan waar hij op moet letten om die schildpadkevers te ontdekken.

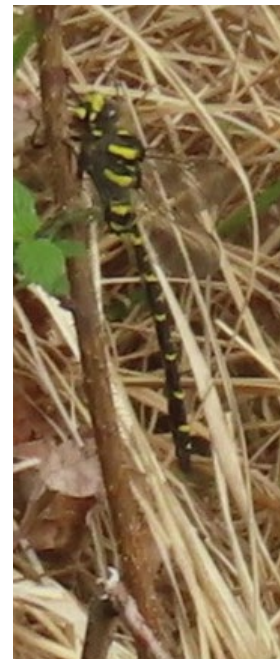
Behalve voor Wims rechterarm (die overbelast was door zijn zware camera) kwam er te snel een einde aan dit geweldige weekend. Wij reden terug naar ons logeeradres in Posterholt en daarna met honderden nog uit te zoeken foto's naar huis.

Wij hadden enorm geboft met het weer, 3 dagen met zon en een aangename temperatuur. De dagen erna was het bewolkt en regenachtig.

De niet gevonden *Ceutorhynchus punctiger*

Gewone bronlibel (*Cordulegaster boltonii*)

Kort fotoverslag voorjaarsweekend LIW 2026 Posterholt

Liesbeth Munters

De aftrap

Linzensoep van Willemijn

Nachtvlinders (on)juiste locatie? Sankt Ludwig geeft zijn zegen

Hoe relaxed wil je het hebben?

En dan eten ze uit je hand

Waar gaan we heen?

Groepsfoto uitleg (met onzichtbare....?)

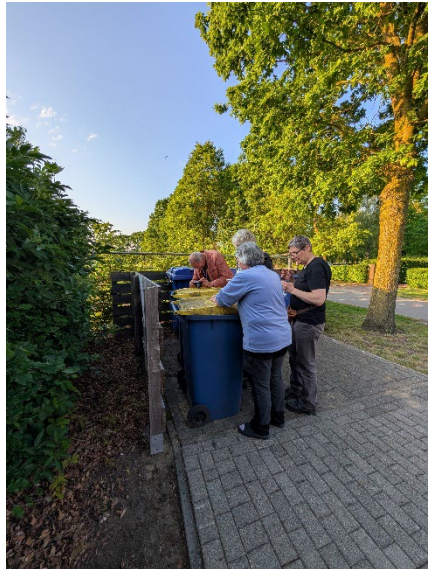
Onderweg

Onderzoekslab bij het Sweeltje

De waterploeg

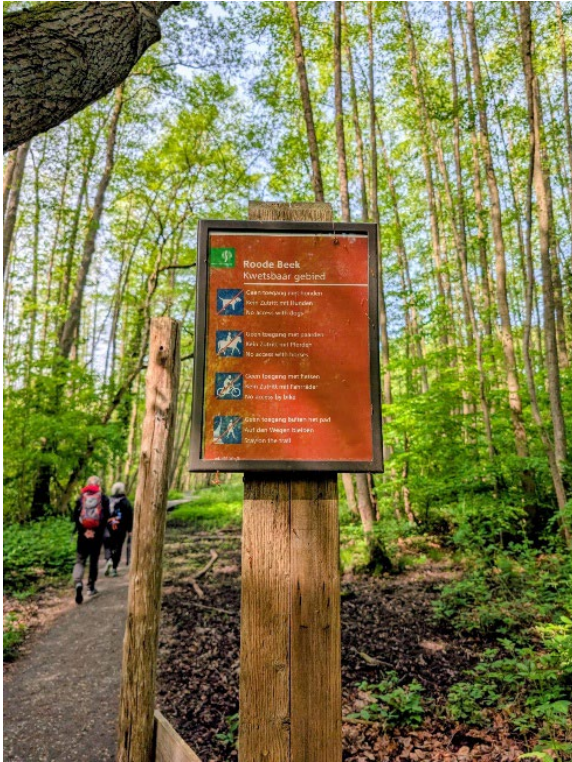
Containergeluk

Tel de eieren....

Flessenpost onderweg, Du bist genug

Het vlonderpad langs de Rode Beek (viel niet te missen, of toch?)

Feestelijk besluit van een prachtig weekend!

Van de penningmeester

Per 31 december 2025 heeft de werkgroep 105 leden. In 2025 is één lid overleden. Enkele leden hebben hun lidmaatschap om hen moverende redenen opgezegd en één persoon is afgevoerd als lid vanwege het niet voldoen van de contributie 2024 en 2025 (na vier herinneringen). In 2025 hebben totaal 44 mensen (waaronder zes niet-leden) aan de twee weekenden deelgenomen. Hiervan hebben 23 personen aan beide weekenden deelgenomen. Enkele niet-leden zijn na deelname van een weekende lid geworden.

Sommigen betalen bewust (donatie) of (wellicht) onbewust meer dan nodig is. De reden is mij niet altijd duidelijk. Het betreft relatief geringe bedragen. Het gaat mij te ver om iedere keer hier actie naar desbetreffende persoon op te ondernemen. Ik beschouw al deze bedragen als een gift/donatie.

De oproep om contributie te betalen stond voorheen altijd in de Veelpoot. Dit jaar heb ik voor het eerst aan iedereen via een e-mail een oproep verstuurd om te betalen. Wat mij betreft werkte dit goed want de meesten betaalden binnen een korte termijn de contributie.

Jullie hebben nog het (eenvoudige) financieel overzicht 2025 tegoed.

Financiën LIW 2025

Ontvangsten		Uitgaven	
Beginsaldo betaalrekening*	€ 2.541,39	bankkosten	€ 42,00
betaalrekening t.n.v. Koos	€ 128,80	diversen	€ 1,00
contributie 2024	€ 35,00	aanbetalingen weekenden 2026	€ 300,00
contributie 2025	€ 391,00	promotiemateriaal KNNV	€ 321,05
contributie 2026	€ 110,00		
voorjaarsweekeinde	€ 2.919,00	kosten voorjaarsweekeinde*	€ 1.925,32
zomerweekeinde	€ 3.531,25	kosten zomerweekeinde*	€ 1.992,51
donaties	€ 80,50	eindsaldo betaalrekening	€ 5.155,06
Totaaltelling	€ 9.736,94	Totaaltelling	€ 9.736,94

* Het beginsaldo van de betaalrekening is in verhouding laag vanwege twee aanbetalingen in 2024 voor de weekenden in 2025, totaal een bedrag van € 2.295,68.

Door de hoge aanbetalingen in 2024 zijn de uitgaven in 2025 voor de weekenden relatief laag.

Rectificatie

Op blad 45 van de laatste *Veelpoot* van vorig jaar en in de bestuursmedelingen op pagina 2 van de vorige *Veelpoot* (2026-2) schreef onze voorzitter dat de LIW in 1938 was opgericht. Koos van Brakel maakte ons erop opmerkzaam, dat dit 1988 moet zijn.

Inderdaad, onze LIW is in 1988 opgericht.

De eerste *Veelpoot* verscheen twee jaar later, in maart 1990 met:

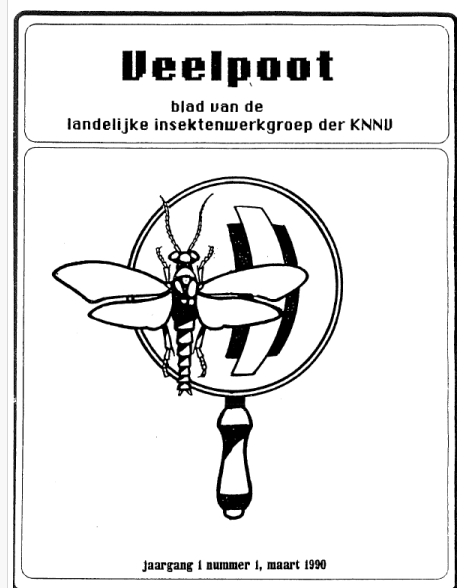
- Sprinkhanen en krekels in de omgeving van Oisterwijk (Roy Kleukers)
- Roofvliegen en wolzwevers in Spanje (Mark van Veen)
- De zonderlinge waaierkever (Theo Peeters)
- Op zes poten in de achtertuin (Wiet Fliervoet)
- Het vosje (Theo Peeters)
- Vangsten uit Nieuw Millingen
- Vangsten uit Midden-Brabant

en tot slot een actuele ledenlijst.

Om het voortbestaan van de *Veelpoot* (en de LIW) te verzekeren hebben we kopij nodig. Het adres van de redactie staat op de cover!

Ook voor de oprichting van onze werkgroep in 1988, eerder in de geschiedenis van het 125-jarig bestaan van de KNNV, waren er verschillende insectenwerkgroepen actief. Na verloop van tijd verdwenen die ook weer. Moge onze in 1988 opgerichte LIW nog een lang bestaan tegemoet gaan: een boeiende toekomst ligt voor ons.

Voorts schreef Geert dat er op 21 november 2025 in Gouda een zeer geslaagde inspiratie dag "Insecten" plaatsvond. Dat was echter niet in Gouda, maar in Woerden.

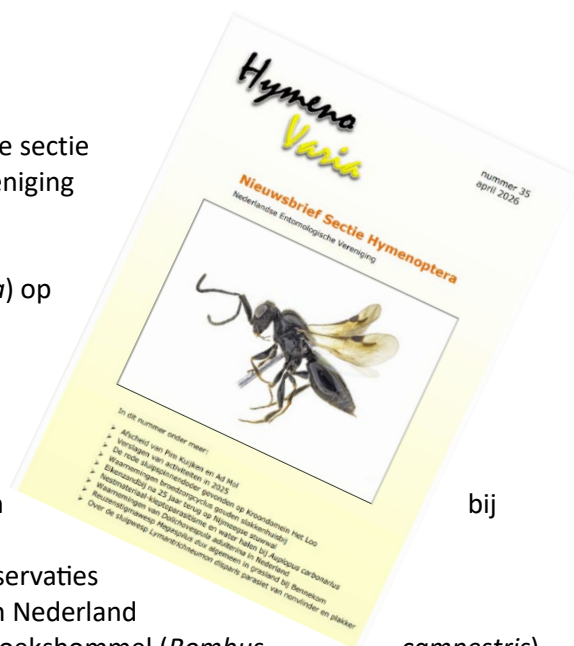

Publicaties

Hymeno Varia nr. 35, april 2026

In de jongste editie van *Hymeno varia*, het orgaan van de sectie Hymenoptera van de Nederlandse Entomologische Vereniging onder meer:

- Overwinterende sluipwespen in het Haagse Bos
- De rode sluipspinnendoder (*Ceropales variegata*) op Kroondomein Het Loo
- Waarnemingen broedzorgcyclus gouden slakkenhuisbij (*Osmia aurulenta*)
- Eikenzandbij (*Andrena ferox*) na 25 jaar terug op de Nijmeegse stuwwal
- Nestmateriaal-kleptoparasitisme en water halen *Auplopus carbonarius*
- Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*), enkele observaties
- Waarnemingen van *Dolichovespula adulterina* in Nederland
- Patrouillerende mannetjes van de gewone koekoekshommel (*Bombus campestris*)
- De reuzenstigmawesp *Megaspilus dux* algemeen in grasland bij Bennekom
- Over de sluipwesp *Lymantrichneumon disparis* parasiet van nonvlinder en plakker
- Eerste waarneming van *Sciapteryx costalis costalis* in Zuid-Holland

Entomologische Berichten 86 (2), april 2026

Het april-nummer van *EB* staat weer boordevol interessante bijdragen:

- *Arthrolips faciata*: een nieuw molmkogeltje voor Nederland
- De kortschilkever *Atheta liturata* nieuw voor Nederland
- Motmuggen en foto's – vier nieuwe soorten voor Nederland
- Vliegactiviteit van wantsen in bos, bosrand en aangrenzende akkers
- The early histopry of the mite *Phytoseiulus persimilis* or was it *Phytoseiulus riegeli*?

Entomologische Berichten 86 (3), juni 2026

De juni-editie van *EB* start met de negende bijdrage van Berend Aukema en Theodoor Heijerman in de reeks "Wantsen van de Nederlandse Waddeneilanden". Sinds 1989 zijn de wantsen op de Waddeneilanden onderwerp van een reeks bijdragen, waarin de samenstelling van de fauna wordt bijgehouden. De aandacht richt zich daarbij vooral op de verschillen tussen de eilanden onderling en tussen de eilanden en het aangrenzende vasteland.

In deze bijdrage worden 104 nieuwe soorten vanaf 2023 besproken, waaronder dertien soorten nieuw voor de eilanden.

Even interessant zijn de andere bijdragen in de jongste EB:

- de mycrofiele kever *Chennium bituberculatum* na 76 jaar opnieuw in Nederland;
- *Calophya rhois*, een bladvlo van pruikenboom nieuw voor Nederland;
- de faunistische waarde van tien Veluwe boomsoorten;
- de kleinoogweidemiet *Lasius myops* native in the Netherlands after all.

Menno Reemer, 2025: *Bijen en zweefvliegen in Noord-Brabant: belangrijke soorten en belangrijke gebieden*. EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden rapportnummer EIS2025-43

Menno Reemer, 2025: *Bijen en zweefvliegen in Gelderland: belangrijke soorten en belangrijke gebieden*. EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden rapportnummer EIS2025-37

Naar aanleiding van het recente verschijnen van de eerste Rode Lijst voor de Nederlandse zweefvliegen heeft de Provincie Noord-Brabant gevraagd om in kaart te brengen hoe het er met de bedreigde bijen en zweefvliegen in die provincie voor staat. Daarbij staan twee vragen centraal:

- Wat zijn belangrijke soorten bijen en zweefvliegen in de provincie?
- Wat zijn belangrijke gebieden voor bijen en zweefvliegen in de provincie?

Na het rapport over de bijen en zweefvliegen in Noord-Brabant heeft EIS een vergelijkbaar rapport gepubliceerd over het voorkomen van deze twee bestuiversgroepen in Gelderland.

Vlinderbalans 2026. De Vlinderstichting

Onlangs verscheen de nieuwe Vlinderbalans met daarin de trends en cijfers uit de vlinder- en libellen- en hommelmeeetnetten. De meeste soorten laten een negatieve trend zien. Zelfs een weinig kritische soort juffer, het lantaarntje, neemt in aantal af. Bij de dagvlinders doen het bonte zandoogje en het landkaartje het dan juist weer goed. In deze uitgave worden de soorten onder de loep genomen, die indicatoren zijn voor de BKN, de Basiskwaliteit Natuur.

Aantal soorten					
	toename	stabiel	afname	onzeker	totaal
dagvlinders	16	7	29	2	54
libellen	23	7	27	6	63
Nachtvvlinders	69	37	63	151	320

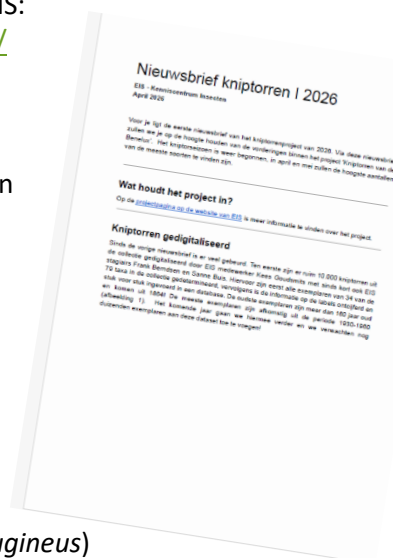
Nieuwsbrief kniptorren I 2026 (EIS - Kenniscentrum Insecten), april

In 2025 is EIS met het kniptorrenproject gestart. Binnen het project zal informatie over de herkenning van kniptorren verspreid worden, worden er excursies georganiseerd en wordt uiteindelijk een database samengesteld met verspreidingsgegevens van alle soorten van de Benelux. Voor meer informatie zie de projectpagina op de website van EIS:

<https://kenniscentruminsecten.nl/projecten/kniptorrenproject/>

De jongste nieuwsbrief houdt ons op de hoogte van het project. Inmiddels zijn er al ruim 10.000 kniptorren uit de collectie van Naturalis gedigitaliseerd. Hiervoor zijn eerst alle exemplaren van 34 van de 79 taxa in de collectie gedetermineerd, vervolgens is de informatie op de labels ontcijferd en stuk voor stuk ingevoerd in een database. Dit jaar wordt hiermee verdergegaan, de verwachting is dat nog duizenden exemplaren aan deze dataset worden toegevoegd. De oudste exemplaren zijn meer dan 160 jaar oud en komen uit 1864.

In de nieuwsbrief is ook een oproep geplaatst om met behulp van feromonenvallen de verspreiding van de roestbruine kniptor in kaart te brengen! De roestbruine kniptor (*Elater ferrugineus*) is de grootste kniptor van Nederland. Het is een zeldzame soort, die indicatief is voor de aanwezigheid van hogere aantallen vermolmd, holle bomen. In Nederland en België is deze habitat te vinden in oudere lanen, parken en landgoederen, maar ook in hoogstamboomgaarden en vooral dikkere, oudere knotbomen. Omdat de soort verborgen leeft in holle bomen en maar kort actief is, is de verspreiding van de kniptor slecht bekend.

Ook beval de nieuwbrief een dichotome sleutel om kniptoren uit het genus 'Ampedus' (rode kniptorren in hout) op naam te brengen.

Chiel Jacobusse, 2026: *Het Zeeuws insectenboek. Over roenkels en pimpampoentjes*. Uitgeverij Het Paard van Troje, Goes.

In dit rijk geïllustreerde boek nemen de auteur Chiel Jacobussen en de vormgever/fotograaf Cor Visser de lezer mee op een entomologische reis door Zeeland. De reis gaat langs een reeks van 150 verschillende insecten, waarmee Chiel te maken had in zijn 43-jarige functie als (ecologisch) medewerker van de Stichting Het Zeeuws Landschap.

In bijna 100 verschillende columns komen de insecten aan bod met de wetenswaardigheden over die soorten, waarbij speciaal aandacht wordt geschonken aan ook de specifieke locaties waar deze insecten in Zeeland worden/werden aangetroffen. Uiteraard besteedt de auteur daarbij aandacht aan de schorzijsbij (*Colletes halophilus*) en diens "koekoek" de schorviltbij (*Epeolus tarsalis*). Zeeland is immers wereldwijd het centrum van het verspreidingsgebied van de schorzijsbij; de schorviltbij komt zelfs buiten het Deltagebied nergens anders voor.⁵² Met de Insectenwerkgroep van het Zeeuws Landschap bracht de auteur de bijen en vliegen in die provincie in kaart. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat juist die insecten in deze publicatie ruimschoots de aandacht krijgen.

Niet de populariteit van een insect was bepalend voor opname in dit boek, maar bovenal de bijzondere relatie van het (soms vrijwel onbekende) insect met de Zeeuwse natuur.

Ter wille van de leesbaarheid is voor de niet-entomoloog in de tekst zoveel mogelijk de Nederlandse naam van de soorten gebruikt. Achter in het boek tref je de vertaling naar de wetenschappelijke naam aan.

Phegea, 54^e jrg., nr. 2, juni 2026

Het driemaandelijkse tijdschrift van de Vlaamse Vereniging voor Entomologie bevat een drietal artikelen over microvinders en boktorren in Vlaanderen:

- Remarks on the voltinism of *Depressaria depressana* (Lepidoptera: Depressariidae) (R. Meert)

⁵² Zie onder andere:

- Maarten Wielandts, Karel Schoonvaere & Win Vertommen 2021: De schorviltbij, nieuwe waarnemingen en ecologie van een verdoken soort in België, *Hymeno Varia* 24
- Erik Speksnijder 2014: Slaapedrag van Schorzijsbij (*Colletes halophilus*) en schorviltbij (*Epeolus tarsalis*), *Hymeno Varia* 9.

- Tineoidea attracted to Sesiidae (Lepidoptera) lures in north-western Europe, an overview (R. Allaert, A. Beidts & T. Green)
- Zes boktorren (Coleoptera: Cerambycidae), nieuw voor de westrand van Brussel (W. Troukens)

Het artikel van Ruben Meert gaat over een grasmineermot, die in grote delen van Europa als een univoltiene soort wordt beschouwd. Kweekexperimenten met rupsen en imago's uit Frankrijk en Spanje tonen echter aan, dat minstens een deel van de populatie twee generatie per jaar kent (bivoltien). In dit artikel worden aanvullende elementen over de biologie van het vlindertje beschreven en geïllustreerd.

Een ander artikel gaat over feromoonlokstoffen, die ontwikkeld zijn voor wespvlinders (Lepidoptera: Sesiidae), maar die geregeld ook bijvangst opleveren. Die bijvangsten bestaan vooral uit soorten uit de superfamilie Tineoidea. De auteurs verzamelden voor België en omringende landen meer dan 2750 geverifieerde bijvangstrecords uit de periode 2011–2025. Daarbij werden verschillende Tineoidea-soorten vastgesteld. Zij tonen aan dat Sesiidae-feromonen een waardevol hulpmiddel kunnen zijn om over het hoofd geziene microlepidoptera op te sporen en gericht faunistisch onderzoek te ondersteunen.

Willy Troukens tenslotte beschrijft zes nieuwe soorten boktorren uit de westrand van Brussel. Tussen 1970 en 2024 werden hier al 49 verschillende soorten boktorren aangetroffen. De ontdekking van de zes nieuwe soorten kunnen het gevolg zijn van een toenemend natuurvriendelijk bos- en parkbeheer. Ook de zachte winters in de laatste decennia en het intensieve handelsverkeer met Azië kunnen daarbij een rol hebben gespeeld. De auteur geeft in zijn artikel een geïllustreerde opsomming van de zes 'nieuwe' soorten, aangevuld met details over hun ontdekking, kenmerken, levenswijze en verspreiding.

Kijk op exoten, nr. 53, juni 2026

De jongste editie van deze gratis digitale nieuwsbrief

(<https://www.ravon.nl/nieuwsbriefexoten>) schenkt aandacht aan de aanwezigheid van bidsprinkhanen in ons land.

Bidsprinkhanen behoren tot de meest 'exotische' soorten onder de insecten, die je de jongste tijd ook in Nederland kunt waarnemen. Ze bereiken ons land liftend met vakantiegangers of verborgen in transport van plantgoed.

Eén soort, de Europese bidsprinkhaan, heeft ons land grotendeels op eigen kracht bereikt en weet zich hier te handhaven. In natuurgebieden in de provincie Limburg zijn al een of enkele populatie(s) van deze soort te vinden. De komende jaren zal dit spectaculaire insect op steeds meer plekken te zien zijn!

Natura, jrg. 123, nr. 2, juni 2026

Met een fraai paartje bosbeskielwantsen op de cover besteedt ons eigen verenigingsblad dit keer volop aandacht aan entomologisch onderzoek. “Fascinerender dan fictie” zijn de insectenverhalen die Aglaia Bouma (entomoloog Naturalis) vertelt. Zij hoopt dat haar verhalen worden doorverteld, zodat meer mensen insecten gaan waarderen en hun “plet-reflex” minder wordt: “Ja, ook bij muggen”. Verder in dit blad aandacht voor wantsen, een pleidooi voor plattelandinsecten, en de constatering dat vrijwel elk insect geluiden produceert om partnerts te lokken, dan wel andere af te schrikken,

Tijdschrift Zeeland 2026/2.

De Zeeuwse natuur staat centraal in deze editie van het tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Aandacht trekt vooral het artikel van Peter Geene met de titel “Van libellenarm naar libellenrijk”. Na overstromingen en unundaties in 1953 en 1945 resteerde er tot in de zestiger jaren van de vorige eeuw slechts drie soorten: het lantaarntje, de gewone oeverlibel en de paardenbijter, soorten die bekend staan als (redelijk) tolerant voor brak water in het larvale stadium van de libel.

Het lantaarntje is er nog steeds een algemeen voorkomende soort, maar evenals in de rest van Nederland neemt deze soort vanaf 2022 ook in Zeeland in aantal af.

Geleidelijk worden de laatste decennia meer soorten juffers en libellen in Zeeland gesignaleerd, tot nu toe niet minder dan 51 soorten. Vier daarvan zijn alweer verdwenen, 21 soorten kunnen als regelmatig terugkerende gast worden aangemerkt, maar 31 soorten horen nu tot de (al dan niet kwetsbare) populaties in Zeeland.

Nederlandse Faunistische Mededelingen 67

In de jongste editie van NFM wordt weer melding gedaan van diverse nieuwkomers voor de Nederlandse fauna.

Daaronder diverse exoten zoals de Chinese gouden schorpioen *Olivierus martensii*, twee bidsprinkhanen, drie aan *Eucalyptus* gebonden bladvlinders en de calicotrivierkreeft *Faxonius immunitis*.

Ook zijn er diverse nieuwkomers die op een natuurlijke manier ons land bereikt hebben: de echte vlieg *Spilogona scutulata*, de gaasvlieg *Sisyra bureschi*, de kaphooiwagen *Trogulus martensi* en de trilspin *Pholcus opilionoides*.

Verder een nieuwe vondst van de tot voor kort in Nederland uitgestorven gewaande wants *Geocoris megacephalus* en opheldering van de verwarring groene gaasvliegen *Chrysopa nigracostata* en *Cunctochrysa cosmia*.

rond de

NFM is te downloaden van <https://Natuurtijdschriften.nl>